

อภินันทนาการ

สัญญาเลขที่ R2556C044

สำนักหอสมุด

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

The Development of Instructional Model in Humanized Nursing Care based
on Contemplative Education for Enhancing 5 Skills on TQF.

คณะผู้วิจัยสังกัด คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คัทรียา	รัตนวิมล
มาณิกา	เพชรรัตน์
ชมนาด	วรรณพรศิริ
ยุพาพัทธ์	รักมณีวงศ์
กุลวรา	เพียรจริง
ปวงกมล	กฤษณบุตร
ขวัญแก้ว	วงศ์เจริญ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร	
วันลงทะเบียน	21 ส.ค. 2558
เลขทะเบียน	16522083
เลขเรียกหนังสือ	ว กท

๕5
1651
255๘

สนับสนุนโดยกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความร่วมมือกันอย่างดีของคณาจารย์ที่มผู้ร่วมสอน และนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คน ผู้วิจัยรู้สึกขอบพระคุณยิ่ง

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พูลสุข หิงคานนท์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอขอบคุณกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยยรนเรศวร ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศัทธิยา รัตนวิมล

อาจารย์มาณิกา เพชรรัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด วรรณพรศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพาพัทธ์ รักมณีวงศ์

อาจารย์กุลวรา เพียรจริง

อาจารย์ปวงกมล กฤษณบุตร

อาจารย์ขวัญแก้ว วงษ์เจริญ

ชื่อโครงการวิจัย : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วย
หัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนา
ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

ชื่อผู้วิจัย : คัทธรียา รัตนวิมล ,มาณิกา เพชรรัตน์
ชมนาด วรรณพรศิริ, ยุพาพัทธ์ รักษณวิวงศ์
ขวัญแก้ว วงค์เจริญ, ปวงกมล กฤษณบุตร
กุลวรา เพียรจริง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ One group pre-test post-test design เพื่อ
1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF 2) เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการ
สอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อทักษะ 5
ด้านตามกรอบ TQF และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการ
พยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

กลุ่มตัวอย่างเป็น นิสิตชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคการศึกษา
ปลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาคือ S SMILE Model ประกอบไปด้วย 1.1) การสร้างหรือการเปิด
พื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อให้นิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึก
ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย (Space) 1.2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนคิดความรู้สึกของ
ตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่าง
พิถีพิถันและมีวิจาร์ณญาณทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น 1.3) ทำจิตให้สงบ มีสติและ
สมาธิ (Meditation) 1.4) การนำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและ
เปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice) 1.5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึก
การฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล และ 1.6) (Evaluation) การประเมินผล 2) คะแนน
หลังการใช้รูปแบบของทักษะทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม, ความรู้, ทักษะทางปัญญา,
ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร
และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 3) ความ
พึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิด

จิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านหลังเรียน อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์,
จิตตปัญญาศึกษา, ทักษะ 5 ด้าน

Project Title: The Development of Instructional Model in Humanized Nursing Care based on Contemplative Education for Enhance 5 Skills on Thai Qualifications Frameworks

Name of investigator: Cathareeya Rattanawimol, Manika Petcharat, Chomanard Wannapornsiri, Yupapak Rakmanee Wong, Kwankaew Wongchareon, Pongamon Krisanabud, Kulwara Pianjing.

ABSTRACT

This research is a quasi - experiment with one group pre-test post-test design. The purposes of this research were 1) to develop instructional model in Humanized Nursing Care based on contemplative education 2) to investigate the results of the application of instructional model in Humanized Nursing Care based on contemplative education for enhancing 5 skills under the Thai Qualifications Frameworks and 3) to survey the student's satisfaction towards instructional model in Humanized Nursing Care based on contemplative education for enhancing 5 skills under the Thai Qualifications Frameworks.

The sample included 80 first-year nursing students in the second semester of 2013, at the Faculty of Nursing, Naresuan University.

The results of research were as follows: 1) Instructional model in Humanized Nursing Care based on contemplative education was concluded as S SMILE Model as follows: 1.1) the creation or opening of space in which trust and confidence was established among the student to enable to have courage to share their feeling under credible and safe environment (Space) 1.2) activities focusing on Self-reflection that allow us to portray our inner scrutinizingly and rationally and enable us to know ourselves and understand others and live peacefully (Self reflection) 1.3) implementing activities promoting peace of mind, consciousness and Meditation (Meditation) 1.4) application to real life in holistic manner to achieve development and change (Integral Life Practice) 1.5) a practice of deliberate listening and referring to the fact without jumping to the conclusion (Listen actively) and 1.6) Evaluation 2) The post-test scores of the 5 skills under the Thai Qualifications Frameworks covering ethics and moral , knowledge, cognitive skills, interpersonal skills and responsibility and numerical analysis skills, communication & information technology skills of nursing students were higher than those of their pretest scores at the .01 level of significance. 3) The student's satisfaction towards instructional model in Humanized Nursing Care based on contemplative education for enhancing 5 skills under the Thai Qualifications Frameworks was at high level.

Keywords: Instructional Model in Humanized Nursing Care, Contemplative Education, 5 Skills

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน.....	6
ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน.....	6
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน.....	8
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน.....	8
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง.....	10
อัตถิภาวนิยม (Existentialism).....	12
3 ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF.....	14
4 แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	16
5 แนวคิดของ Jack Mezirow และ Parker Palmer	21
6 หลักสูตรรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	39
7 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรที่ศึกษา.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
วิธีการสร้างเครื่องมือ.....	43
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	49
การดำเนินการวิจัย.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51

9	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการวิจัย.....	61
	อภิปรายผลการวิจัย.....	62
	ข้อเสนอแนะ.....	67
	บรรณานุกรม.....	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2545 มาตรา 6 เป็นที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ สถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตเพื่อออกไปพัฒนาประเทศจึงต้องเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยการวางรากฐานการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้คนมีความรอบรู้ เข้าใจและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสในด้านต่างๆอย่างครบถ้วน ซึ่งมีเป้าหมายหรือมาตรฐานผลการเรียนรู้ของระดับวุฒิหรือทักษะทั้ง 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่แสดงถึงคุณภาพของบัณฑิต เมื่อเรียนจบตามหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษา ไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมเป็นหลักและแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Economy)

ฐานข้อมูลของWorld Bank ที่มีการจัดลำดับประเทศตาม Knowledge Economy Index (KEI) ในปี 2007 พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 56 ของโลก (<http://www.oknation.net>) จึงชัดเจนว่าประเทศไทยอยู่ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Economy) อันจะทำให้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในด้านของนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านแรงงานที่มีความรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม และด้านสภาพแวดล้อมสถาบันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลให้ระบบการบริการด้านสุขภาพในยุคนี้จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่และระบบสารสนเทศมาใช้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น ทำให้สถานบริการด้านสุขภาพทั้งภาครัฐและเอกชนเริ่มใช้การบริหารจัดการเชิงธุรกิจและมีการคิดค่าบริการเพิ่มขึ้น การเรียกร้องคุณภาพและสิทธิของผู้ใช้บริการจึงมีมากขึ้นด้วย ผู้ทำงานในด้านให้บริการดูแลทางด้านสุขภาพ โดยเฉพาะพยาบาลจึงจะมีความเครียดและกดดันในการปฏิบัติงาน อันส่งผลให้ปฏิบัติงานอย่างไม่มีคุณภาพ มีการคำนึงถึงการพยาบาลด้วยความเมตตากรุณา เอื้ออาทร คำนึงถึงความเป็นมนุษย์น้อยลง ความเกื้อกูลหรือเมตตากรูณาระหว่างผู้ให้

และผู้ให้บริการเริ่มจางหายไป ดังปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีการฟ้องร้องกล่าวโทษเรื่องการให้บริการด้านสุขภาพที่ไม่เป็นธรรมและไม่มีคุณภาพมากขึ้น (ทัศนีย์ ทองประทีปและคณะ, 2545)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จัดเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตพยาบาลให้จบออกไปทำงานได้อย่างมีคุณภาพและมีทักษะที่ดีทั้ง 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติอันจะสะท้อนถึงคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตปี 2554 คณะพยาบาลศาสตร์ได้เปิดรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) จำนวน 2 หน่วยกิตสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาปลาย ซึ่งมีความมุ่งหวังของรายวิชาให้นิสิตเข้าใจหรือมีแนวปรัชญาชีวิต มีสุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล และมีหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพยาบาลรวมถึงในการเข้าใจธรรมชาติและบริบทของมนุษย์ ตลอดจนมีคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ ตลอดจนเข้าใจการดูแลมิติทางจิตวิญญาณ และจากการสัมภาษณ์นิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 10 คน พบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจใน 2 ประเด็น คือความไม่แน่ใจในตนเองว่าจะเป็นพยาบาลที่ดีได้หรือไม่เพราะการเข้าเรียนพยาบาลไม่ได้เกิดจากความชอบในวิชาชีพนี้แต่หากเป็นเพราะที่บ้านให้มาเรียนด้วยเหตุผลว่าเป็นวิชาชีพที่ไม่ตกงานจึงมาเรียน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นิสิตคนที่ 3,5,7,8 และ 9) และประเด็นปัญหาที่สอง จากการที่ตนเองพลาดโอกาสเข้าเรียนในคณะที่ตนเองเลือกอันดับหนึ่งแต่มาเลือกคณะพยาบาลไว้อันดับสุดท้าย ซึ่งไม่ได้เป็นคณะที่ชอบมากที่สุดแต่ก็คิดว่าน่าจะเรียนได้ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นิสิตคนที่ 1,3,5,6,9 และ 10) จากข้อมูลที่พบและลักษณะงานเมื่อนิสิตจบไปต้องต้องปฏิบัติในการให้บริการทางด้านสุขภาพที่อาจต้องพบกับความเครียดและกดดันในการปฏิบัติงานนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้นิสิตพยาบาลมีการพัฒนาภายในจิตใจให้เข้มแข็งแต่ก่อนโยนมีการคำนึงถึงจิตใจของมนุษย์อย่างแท้จริง รู้จักและเข้าใจตนเอง รวมถึงเข้าใจผู้อื่นสามารถจะอยู่ร่วมกันและมีชีวิตที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลกับสังคมได้อย่างมีสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นแนวคิดที่เน้นกระบวนการใคร่ครวญด้วยใจเพื่อให้ผู้ศึกษาย้อนกลับไปหารากเหง้าของคุณค่า และความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งจนสามารถมองเห็นสรรพสิ่งที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้โดยใช้แนวทางการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากแนวคิดจิตตปัญญา เรียกว่า S SMILE Model ซึ่งมีแนวทางดังนี้ 1) การสร้างหรือการเปิดพื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อให้นิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึกรู้สึก ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย(Space) 2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณ์ญาณ ทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจ

ผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 3) ใช้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการทำให้จิตใจสงบ มีสติและสมาธิ (Meditation) การมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งตรงหน้า 4) นำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice) 5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึกการฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล และ 6) การประเมินผล (Evaluation) จากแนวการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจัดเป็นแนวคิดที่พัฒนาให้บุคคลมีการพัฒนาภายในจิตใจ พัฒนาความรักความเมตตา มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง มีคุณธรรมความดีงาม รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกัน และมีชีวิตที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลกับสังคมได้อย่างมีสุข ซึ่งหากบุคคลมีการพัฒนาภายในจิตใจแล้วย่อมส่งผลให้ความคิด ทักษะคติ การปฏิบัติสิ่งต่างๆ รวมถึงทักษะหลัก 5 ด้านตามตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติมีคุณภาพยิ่งผลให้นิสิตพยาบาลสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพและคำนึงถึงการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อันยังประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มตัวอย่างเป็น นิสิตชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) จำนวน 2 หน่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คนและยินดีร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้โดยผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สังเคราะห์จากแนวคิดจิตตปัญญาโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การสร้างหรือการเปิดพื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อให้นิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึก ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย (Space)
- 2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสถานะด้านในของตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณ์ญาณ ทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3) ใช้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการทำให้สงบ มีสติและสมาธิ (Meditation) การมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งตรงหน้า

4) นำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice)

5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึกการฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล

6) การประเมินผล (Evaluation)

ทักษะ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง เป้าหมายหรือมาตรฐานผลการเรียนรู้ของระดับวุฒิทั้ง 5 ด้านดังนี้

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความคิดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมประเมินโดยแบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2) ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ประเมินโดยแบบประเมินด้านความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ประเมินโดยแบบประเมินทักษะทางปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal skills and responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินโดยแบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical analysis skills, communication and information technology skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์ ประเมินโดยแบบประเมินทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ผลความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประเมินโดยแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอ ดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน
  - 1.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
  - 1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
  - 1.3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 อัตถิภาวนิยม (Existentialism)
  - 2.2 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
3. ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF
4. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
  - 4.1 ความหมายจิตตปัญญาศึกษา
  - 4.2 หลักการของจิตตปัญญาศึกษา
5. ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF
6. แนวคิดของ Jack Merzirow และ Parker Palmer
7. หลักสูตรรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

1.แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

1.1.ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

คำว่า รูปแบบ (Model) มีความหมายดังต่อไปนี้

ทิตนา แชมมณี (2553 : 1-4) ได้อธิบายถึงความหมายของคำว่ารูปแบบไว้ว่ารูปแบบ (MODEL) เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองหรือบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 1-4) กล่าวถึง รูปแบบ (Model) ว่ามีความหมายหลายประการ และสำหรับทางการศึกษาจะหมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือตัวแปร ซึ่งสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือตัวแปรที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ การเสนอรูปแบบกระทำได้หลายลักษณะ เช่นในรูปของสมการ ในรูปของ Flow chart หรือ ในรูปแบบของแผนภูมิธรรมดา

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 1996 : 21) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบ (Model) หมายถึง ตัวแทนของกรอบความคิดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ ของตัวแปรให้เห็นเป็นรูปธรรม หรือหมายถึงแผนของการทำงาน (Working Plan) ซึ่งใช้ในการอธิบายกระบวนการสำคัญในเชิงปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ส่วนรูปแบบการเรียนการสอน (Instructional model) มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้คือ

เซย์เลอร์ และคณะ (Saylor and Others, 1981 : 271) กล่าวว่า รูปแบบการสอน (Instructional model) หมายถึง แบบ หรือ แผน (Pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้น จำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมาย หรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างหนึ่งอย่างใด

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 1986 : 2) ให้ความหมายของรูปแบบการสอนว่า เป็นแผน (Plan) หรือ แบบ (Pattern) ซึ่งสามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการสอนซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรรายวิชา แต่ละรูปแบบจะชี้แนะแนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ

ทิตนา แชมมณี (2547 : 221-222) นิยาม รูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า สภาพหรือลักษณะ ของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อโดยการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนเข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์และทดสอบแล้วว่า มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นรูปแบบการเรียนการสอนต้องทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบการสอนที่กล่าวมา กล่าวสรุปได้ว่ารูปแบบการสอน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆในการสอนได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการสอน การประเมินผลโดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดและมีประสิทธิภาพ

1.2. องค์ประกอบของรูปแบบการสอน

คีฟส์ (Keeves J., 1997: 386-387) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship)

ทิสนา เขมมณี(2553, หน้า 221-222)กล่าวถึงรูปแบบการสอนโดยทั่วไปว่าควรต้องมีองค์ประกอบ ร่วมที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือ ความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือ เป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น
2. มีการบรรยายหรือ อธิบายสภาพ หรือ ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์องค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบ หรือ กระบวนการที่ศรัทธา
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆอื่นจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กล่าวได้ว่า รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้นักทฤษฎีมองเห็นเหตุการณ์และแสดงความสัมพันธ์ตลอดจนการควบคุม อ้างอิง หรือแปลความหมาย การสร้างรูปแบบจึงเป็นที่นิยมของนักทฤษฎีโดยทั่วไป รูปแบบเป็นการแสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ช่วยให้มองเห็นทฤษฎีได้ง่ายขึ้น

1.3. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนมีจุดเริ่มต้นที่การกำหนดความต้องการจำเป็นที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจึงออกแบบวิธีการซึ่งมักจะเรียกกันในเรื่องของการ ออกแบบการเรียนการสอน (Instruction Design) แล้วนำผลที่ได้จากการออกแบบไปทดลอง ใช้เพื่อประเมินว่าบรรลุผลตามความต้องการจำเป็นที่กำหนดไว้หรือไม่ (Johnson; & Foa. 1989: 21) นั่นคือการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน เรียงตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1. การกำหนดความต้องการ

ขั้นที่ 2. การออกแบบวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ

ขั้นที่ 3. การนำวิธีการไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 4. การประเมินผลลัพธ์

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 1986) ได้กล่าวถึงการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน สามารถสรุปขั้นตอนพัฒนาได้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอน

2. นำเสนอแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มา กำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เห็นว่ามี ความสำคัญ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดลำดับความสำคัญ และรายละเอียดขององค์ประกอบ

3. กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไขวิธีการใช้รูปแบบ

4. ประเมินรูปแบบ โดยทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบที่ได้สร้างขึ้น โดยการประเมินความเป็นไปได้ ความสอดคล้องภายในองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอนทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง คำนวณค่าประสิทธิภาพของรูปแบบด้วยสถิติ

5. ปรับปรุงรูปแบบ ในช่วงก่อนนำไปทดลองโดยข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและหลังจากการทดลองใช้รูปแบบเพื่อปรับปรุง อาจทดลองซ้ำหลายครั้งจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ทิตานา แชมมณี (2553: 201-204) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาหรือการสร้างระบบหรือรูปแบบการเรียนการสอนให้ชัดเจน
2. ศึกษาหลักการ/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้รอบคอบขึ้น ซึ่งจะทำให้รูปแบบหรือระบบมีความมั่นคงขึ้น

3. การศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ระบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลาย การนำข้อมูลจากความเป็นจริงมาใช้ในการสร้างรูปแบบจะช่วยจัดหรือป้องกันปัญหาอันทำให้ระบบนั้นขาดประสิทธิภาพ

4. การกำหนดองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ

5. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและดำเนินการในขั้นต่อไป

6. การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ต้องใช้ความคิด ความรอบคอบมาก ผู้สร้างระบบต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใดสิ่งใดควรมาก่อนหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานไปได้ ขั้นนี้เป็นขั้นที่อาจใช้เวลาในการพิจารณามาก

7. การจัดผังระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่าง ๆ
8. การทดลองใช้ระบบ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น
9. การประเมินผล ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบใดๆ แล้วได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
10. การปรับปรุงระบบ นำผลการทดลองใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นจาก แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างรูปแบบให้ชัดเจน มีการศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้งจัดกลุ่มขององค์ประกอบให้มองเห็นความสัมพันธ์กัน มีการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 อรรถิภาวนิยม (Existentialism)

อรรถิภาวนิยม(Existentialism) คือแนวคิดทางปรัชญาที่พิจารณาว่าปัจเจก ตัวตน ประสบการณ์ของปัจเจกแต่ละคน และความพิเศษอันเป็นหนึ่งเดียว และเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกับธรรมชาติของการมีอยู่ของมนุษย์ ปรัชญาแนวนี้โดยทั่วไปจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในอิสรภาพ และยอมรับในผลสืบเนื่องจากการกระทำของปัจเจก และยังเชื่อว่าปัจเจกจะต้องรับผิดชอบกับทางเลือกที่ได้เลือกไว้ด้วย นักคิดแนวอรรถิภาวนิยมให้ความสำคัญกับ อรรถิวิสัย (subjectivity) และมองว่ามนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกที่ไม่ได้มีอะไรพิเศษ และมักเต็มไปด้วยความไม่ชัดเจน

อรรถิภาวนิยม แปลจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า existentialism คำว่า “อรรถิภาวะ” สารานุกรมปรัชญา กล่าวไว้ว่า มาจากศัพท์มคธ อรรถิ = เป็นอยู่ + ภาวะ = สภาพ ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษ existence มาจากศัพท์ ภาษาลาตินว่า existential (ex = จาก + stare = ยืน) แปลว่า ความมีอยู่ อรรถิภาวนิยมจึงเน้นเรื่องความมีอยู่ ความเป็นจริงที่แท้ก็คือ อรรถิภาวะ ของแต่ละบุคคลซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพซึ่งตนเองได้สะสมไว้โดยการตัดสินใจเลือก ตั้งแต่ต้นมาจนถึงปัจจุบัน ปรัชญาที่มีประโยชน์จริง ๆ ก็คือ ปรัชญาที่ศึกษาอรรถิภาวะของตนเอง นักปรัชญาที่สำคัญของลัทธินี้เช่น คีร์เคกอร์ด (Kierkegaard) , ยัสเปอร์ส (Jaspers) , ไฮเด็กเกอร์ (Heidegger) , ซาร์ตร์ (Sartre) , และ มาร์เซลล์(Marcel) เป็นต้น” ดังนั้นนักปรัชญาอรรถิภาวนิยมจึงไม่ตั้งใจเสนอคำสอนให้ใครยอมรับเป็นสัจธรรม แต่เสนอเพื่อปลุกใจและกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดสร้างปรัชญาของตนเองขึ้นมาเอง มองเห็นปัญหาของตนเอง และมีวิธีการหาคำตอบให้แก่ตนเอง

หลักการความคิดความเชื่อของปรัชญาการศึกษาอรรถิภาวนิยม ให้ความสำคัญในตัวบุคคล หรือความเป็นอยู่ ปรัชญาเชื่อว่า ความจริงเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปให้ ความเป็นจริงคือความมี

อยู่ เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในทางที่จะเป็นตัวเองตลอดเวลา นักปรัชญาสนใจเกี่ยวกับ โลกแห่งการดำรงชีวิต อยู่ได้ เชื่อว่า คนคือความไม่แน่นอน ไม่มีแก่นสาร ความจริงหรือความรู้จะเป็นเรื่องที่จะช่วยให้คนดำรงชีวิตได้ มนุษย์มีความเป็นอิสระ มีเสรีภาพในการเลือก ในการกระทำ มนุษย์ตัดสินใจด้วยตนเอง และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เชื่อว่า ความจริงคือการดำรงชีวิต ไม่เห็นด้วยกับความสมบูรณ์แท้จริงที่สุดของการให้เหตุผล หรือตรรกวิทยาบริสุทธิ์ ลัทธินี้เน้นชีวิตและประสบการณ์ความแตกต่างระหว่างบุคคล เชื่อว่ามนุษย์จะดีก็อยู่ที่ การเลือกที่จะทำตนให้เป็นเช่นนั้น เชื่อว่าความจริงคือ ความรู้จะช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และถือว่าปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นแก่แต่ละบุคคล ความรู้ไม่ใช่ผลบั้นปลายอันต้องประสงค์

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นมนุษย์ของตนเองอย่างเต็มที่ ให้รู้จักใช้เสรีภาพในการเลือก และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง การศึกษา จะต้องช่วยให้มนุษย์เข้าใจตัวเอง เข้าใจโลกและความ สำคัญของการมีอยู่ การศึกษาจะต้องช่วยให้มนุษย์ สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชาญฉลาด สามารถหาความหมายออกมาจากสิ่งที่ไร้ความหมาย ต้อง ส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถของแต่ละคนด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือการสร้างให้คนรู้จักยอมรับและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเลือกและทำในสิ่งที่ ตนทำ หมายถึง การศึกษาต้องสร้างเด็กให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ การเลือก ความรับผิดชอบต่อเป็นสาระสำคัญของปรัชญาอัตถิภาวนิยม ปัญหาเกิดขึ้นว่า เมื่อบุคคลแต่ละคนมุ่งเน้นความ เป็นอิสระของตัวเองแล้ว ข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่มีลักษณะสากลสำหรับทุกคน ย่อมจะมีขึ้นไม่ได้ เพราะทุกคนต่างก็มีความเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจเอง ทั้งนี้ทำให้บุคคลแต่ละคน ต้องการมีหลักการของตนเองเมื่ออยู่ในกลุ่มชนมีความเป็นตัว ของตัวเอง มีเหตุผลและหลักการที่จะไม่ยอมถูก ชักจูงอย่างง่าย ๆ กล่าวที่จะออกความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้านในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วยอย่างมีหลักการและ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และบุคคลแต่ละคนมีภาวะที่จะต้องดำรงอยู่ต่อสูชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อ เป็น หลักการที่ให้คุณประโยชน์แก่ชีวิต ทั้งมีค่านิยมที่ให้คุณค่าแก่บุคลิภาพ ความเป็นตัวของตัวเองดำเนินชีวิต ตามแบบที่ตนพอใจและเลือกเป็นในสิ่งที่ตนสามารถจะเป็นได้ คือ สิ่งที่ทุกคนควรจะมีคนเราควรมีเสรีภาพที่ จะเลือกดำเนินชีวิตและกำหนดแนวทางชีวิตตามที่ตนปรารถนาตามความสามารถ รวมถึงสมัยปัจจุบันซึ่งเป็น ระยะเวลาของความพยายามที่จะเข้าใจในลักษณะส่วนรวมทุกด้าน หลักการที่มุ่งพัฒนาบุคคลในด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์และสภาพการดำรงอยู่ของชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นสิ่งสำคัญ ปรัชญาอัตถิภาวนิยม เน้นทางด้านจิตใจของบุคคลด้วย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการศึกษา ตลอดจนทบทวนและ พิจารณาแนวความคิดโครงสร้างวิธีการต่าง ๆ ทางการศึกษาที่นิยมใช้กันอยู่ โดยถือหลักว่า อารมณ์และ ความรู้สึกของบุคคลแต่ละคนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจธรรมชาติและจุดมุ่งหมายของมนุษย์ได้ ในขณะที่วิธีการอื่น ทางวิชาการอาจไม่ได้ผลจึงไม่ควรละเลยต่ออารมณ์และความรู้สึกของแต่ละบุคคล

กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวอัตถิภาวนิยมจะฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเลือกวิชาที่เรียนอย่างมี ความรับผิดชอบต่อครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนใช้เสรีภาพในการเลือกเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนนิยมจัดหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก ไม่ กำหนดระเบียบแบบแผนให้นักเรียนปฏิบัติ แต่ให้มีความรับผิดชอบต่อและยอมรับผลการกระทำของตนเอง

เนื้อหาวิชาเน้นวิชาศิลปศาสตร์ เพราะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวาง และรู้จักตัวเองได้มาก โรงเรียนเน้นเรื่องศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งไม่แตกต่างไปจากชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน

2.2 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

ทฤษฎีการสร้างความรู้มีรากฐานมาจากทฤษฎีการสร้างเซวาร์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) และไวทือทสกี (Vygotsky) ซึ่งอธิบายว่า โครงสร้างทางสติปัญญา (Scheme) ของบุคคลมีการพัฒนาผ่านทางกระบวนการดูดซับหรือซึมซับ (assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (accommodation) เพื่อให้บุคคลอยู่ในภาวะสมดุล (equilibrium) ซึ่งเพียเจต์เชื่อว่าทุกคนจะมีพัฒนาการตามลำดับขั้นจากการมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อม ส่วนไวทือทสกีให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสังคมและภาษามากขึ้น

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism) จะให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและความเชื่อที่ใช้ในการแปลความหมายเหตุการณ์และสิ่งต่างๆ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูล นอกจากกระบวนการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในสมองแล้ว ยังเป็นกระบวนการทางสังคมด้วย การสร้างความรู้จึงเป็นกระบวนการทั้งด้านสติปัญญาและสังคมควบคู่กันไป หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้(process of knowledge construction) เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ และต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง ในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรมให้เกิดขึ้น ผู้เรียนได้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้ บทบาทของครูจะเป็นผู้ให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้มีลักษณะที่ยืดหยุ่นกันไปในแต่ละบุคคล การประเมินควรใช้วิธีการที่หลากหลาย การวัดผลจะต้องใช้กิจกรรมหรืองานในบริบทจริงซึ่งในกรณีนี้จำเป็นต้องจำลองของจริงมากที่สุดสามารถทำได้ แต่เกณฑ์ที่ใช้ควรเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในโลกความจริงด้วย

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองสิ่งที่ผู้สอนควรจัดให้เกิดขึ้นดังนี้คือ

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกต สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา
2. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่นแนะนำ ถามให้คิด หรือสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง
3. ช่วยให้ผู้เรียนคิดค้นต่อไป ให้ทำงานเป็นกลุ่ม
4. ประเมินความคิดรวบยอดของผู้เรียน ตรวจสอบความคิดและทักษะการคิดต่าง ๆ การ

ปฏิบัติการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เคารพความคิดและเหตุผลของผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว Constructivism ไตรเวอร์และเบลล์(Matthews, 1994) ได้กำหนดขั้นตอนไว้ ดังนี้

1. ชี้นำ (orientation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจในการเรียน

บทเรียน

2. **ขั้นทบทวนความรู้เดิม (elicitation of the prior knowledge)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน วิธีการให้ผู้เรียนแสดงออกอาจทำได้โดยการอภิปรายกลุ่ม การให้ผู้เรียนออกแบบโปสเตอร์ หรือการให้ผู้เรียนเขียนเพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจที่เขามีอยู่ ผู้เรียนอาจเสนอความรู้เดิมด้วยเทคนิคผังกราฟฟิก (graphic organizers) ขั้นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) หรือเกิดภาวะไม่สมดุล (unequilibrium)

3. **ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด (turning restructuring of ideas)** นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญหรือเป็นหัวใจสำคัญตามแนว Constructivism ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 **ทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน (clarification and exchange of ideas)** ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้น เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างและความขัดแย้งระหว่างความคิดของตนเองกับของคนอื่น ผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวก เช่น กำหนดประเด็นกระตุ้นให้คิด

3.2 **การสร้างความคิดใหม่ (Construction of new ideas)** จากการอภิปรายและการสาธิต ผู้เรียนจะเห็นแนวทางแบบวิธีการที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์แล้ว กำหนดความคิดใหม่ หรือความรู้ใหม่

3.3 **ประเมินความคิดใหม่ (evaluation of the new ideas)** โดยการทดลองหรือการคิดอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนควรหาแนวทางที่ดีที่สุดในการทดสอบความคิดหรือความรู้ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนอาจจะรู้สึกไม่พึงพอใจความคิดความเข้าใจที่เคยมีอยู่ เนื่องจากหลักฐานการทดลองสนับสนุนแนวคิดใหม่มากกว่า

4. **ขั้นนำความคิดไปใช้ (application of ideas)** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีโอกาสใช้แนวคิดหรือความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย เป็นการแสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้ที่ไม่มีการนำความรู้ไปใช้เรียกว่า เรียนหนังสือไม่ใช่เรียนรู้

5. **ขั้นทบทวน (review)** เป็นขั้นตอนสุดท้าย ผู้เรียนจะได้ทบทวนว่า ความคิด ความเข้าใจของเขาได้เปลี่ยนไป โดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างด้วยตนเองนั้นจะทำให้เกิดโครงสร้างทางปัญญา (cognitive structure) ปรากฏในช่วงความจำระยะยาว (long-term memory) เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถจำได้ถาวร และสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่างๆ เพราะโครงสร้างทางปัญญาคือกรอบของความหมาย หรือแบบแผนที่บุคคลสร้างขึ้นใช้เป็นเครื่องมือในการตีความหมาย ให้เหตุผลแก้ปัญหา ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่ นอกจากนี้ยังทบทวนเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นทบทวนว่าจะนำความรู้ไปใช้ได้อย่างไร และยังมีเรื่องใดที่ยังสงสัยอยู่อีกบ้าง

ไคเวอร์ และเบลล์ เน้นว่า ผู้เรียนควรจะเรียนเนื้อหาสาระไปพร้อมกับการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้การสอนแบบให้ผู้เรียนสร้างความรู้ เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และความสำคัญของความรู้เดิมและยังได้สรุปแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ได้ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

2. การเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างมโนทัศน์นั้น เช่น การสร้างคำจำกัดความ สร้างความคิดสำคัญ ผู้เรียนได้จากการสร้างด้วยตนเองมากกว่าการรับฟังจากคนอื่น
3. การสร้างมโนทัศน์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนเป็นผู้ทำเป็นผู้ตื่นตัว
4. มโนทัศน์ที่สร้างขึ้น เมื่อประเมินแล้วอาจเป็นที่ยอมรับ หรือไม่เป็นที่ยอมรับก็ได้
5. ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้การเป็นผู้สร้างความรู้เอง คือ การเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว Constructivism นั้นพบว่า การสอนควรออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแก้ปัญหาที่มีความหมายจริง ๆ และควรเป็นปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนต่างก็มีความต้องการและมีประสบการณ์ซึ่งสามารถประยุกต์นำไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง และต้องการสร้างองค์ความรู้เหล่านั้น ผู้จัดการเรียนการสอนควรจัดเตรียมหากกลุ่มหรือชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันและได้คิด แก้ปัญหา ผู้จัดการเรียนการสอนควรช่วยเหลือโดยการแนะแนวทางและสั่งสอนหรือฝึก(coaching)และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามแนวConstructivism มีประสิทธิภาพที่ดีลักษณะการเรียนการสอนควรเป็นกระบวนการที่ได้มีการปฏิสัมพันธ์ ต่อกัน ระหว่างผู้เรียนต่อผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนมีการ รวบรวมจัดองค์ความรู้ ปัจจุบันที่มีอยู่แล้ว จากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับความเข้าใจในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่าง ๆ ที่ได้มา จากแหล่งการเรียนรู้หรือทรัพยากรที่หลากหลายมีลักษณะที่แตกต่างกัน จำนวนมากเท่าที่สามารถจัดหามาได้ เพื่อช่วยเหลือต่อการสืบค้นอีกทั้งผู้เรียนควรมีเวลาเพียงพอที่จะสามารถทำผลงาน/ชิ้นงาน/การปฏิบัติการได้ สำหรับผู้เรียนในการสืบค้นและประมวลผลองค์ความรู้

3. ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF:HEd) เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสในเทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

3.1 หลักการสำคัญของ TQF

3.1.1 เป็นเครื่องมือในการนาแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการวัดการศึกษาตามที่กำหนดใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานการอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

3.1.2 มุ่งเน้นที่ Learning Outcomes ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพเพื่อประกันคุณภาพบัณฑิต

3.1.3 มุ่งประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเข้าไว้ด้วยกันและเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเดียวกัน

3.1.4 เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง/มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคมและสถาบันอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่คาดว่าจะพึงมี

3.1.5 มุ่งให้คณาधिหรือปริญญาของสถาบันใด ๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตรตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลายโดยมั่นใจถึงคุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจเป็นที่พึงพอใจของนายจ้าง

3.1.6 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 มาตรฐานผลการเรียนรู้ (Domains of Learning) ของคณาधिของประเทศไทย มีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Morals) ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถจัดการปัญหาทางด้านจริยธรรมและวิชาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ด้วยวิถีทางที่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ แสดงออกถึงพฤติกรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรมในระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางค่านิยมและการจัดลำดับความสำคัญ แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตอย่างสม่ำเสมอ และบูรณาการได้อย่างสมดุลเหมาะสมระหว่างวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เป็นอย่างที่ดีต่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำในการทำงาน ในกลุ่มต่าง ๆ ในครอบครัว และชุมชน

3.2.2 ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านความรู้ มีองค์ความรู้ในสาขา/สาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ รู้หลักและทฤษฎีที่สัมพันธ์กัน ตระหนักในองค์ความรู้และทฤษฎีในสาขาวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้ที่เรียนในหลักสูตรวิชาชีพมีความคุ้นเคยกับพัฒนาการล่าสุดบนระดับแนวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขา/สาขาวิชาที่ศึกษา รวมทั้งตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ในหลักสูตรที่เตรียมนักศึกษาเพื่อปฏิบัติงานวิชาชีพ นักศึกษาจะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ เทคนิค ข้อบังคับ รวมถึงวิธีการปรับปรุงให้ทันตามกาลเวลาเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2.3 ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) มีความสามารถในการทรวิจับ เข้าใจและสามารถประเมินข้อมูล ค้นหาแนวคิดและหลักฐานใหม่ ๆ จากแหล่งข้อมูลที่กว้างขวาง และประยุกต์ข้อสรุปเพื่อแก้ไขปัญหาและข้อโต้แย้งที่แตกต่างกันได้โดยไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากภายนอก สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนวทางใหม่ในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่

เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ภาคปฏิบัติและผลกระทบที่ตามมาจากการตัดสินใจ สามารถประยุกต์ทักษะและความเข้าใจอันต้องแท้เหล่านี้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสาขา/สาขาวิชาที่เรียนสำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้กระบวนการปฏิบัติงานที่ทำอยู่เป็นประจําได้อย่างเหมาะสม และแยกแยะสถานการณ์ที่ต้องการการแก้ไขปัญหาด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ พร้อมกับนำเอาความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้เพื่อสนองตอบต่อสถานการณ์เช่นนั้น

3.2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะในฐานะผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในกลุ่มที่มีสถานการณ์ไม่ชัดเจน และต้องการนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการดำเนินการ แสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาที่ต้องการความสนใจและกล่าวถึง ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐาน ของตนเองและของกลุ่ม มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

3.2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical, Communication and Information Technology Skills) เมื่อศึกษาปัญหาและข้อโต้แย้งแล้ว สามารถระบุเทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ในการแปลความหมายและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูดและการเขียน รู้จักเลือกและใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับปัญหาและกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมเป็นประจําในการเก็บรวบรวมข้อมูล แปลความหมาย และสื่อสารข้อมูลข่าวสารและความคิด

ในบางสาขาวิชาอาจกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้มีมากกว่า 5 ด้านก็ได้ เช่น บางสาขาวิชา เน้นทักษะของการ ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ก็จะเพิ่มมาตรฐานผลเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัย (Domain of Psychomotor Skills) หรือบางสาขาวิชาต้องการใช้บัณฑิตของสาขาวิชามีมาตรฐานผลการเรียนรู้มากกว่า หรือพิเศษกว่าบัณฑิตใน สาขาวิชาอื่นก็สามารถกำหนดเพิ่มเติมได้

4. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

4.1 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา

จิตตปัญญาศึกษา เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ๆ การปลูกฝังความตระหนัก รู้ ทั้งภายใน ความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่ง จนเกิดปัญญา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมาย ดังนี้ ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เสนอต่อสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ว่าจิตตปัญญาศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติเกิดความรักความเมตตาอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุลประเวศ วะสี (2550, หน้า 13-14) ได้ให้แนวคิดว่า จิตตปัญญา เป็นการศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตนเองและเกิดปัญญาเข้าถึงความจริงสูงสุด ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ เกิด

ความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติทั้งหมด อันเป็นไปเพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี โดยการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เกิดการพัฒนาที่แท้จริง วิจักขณ์ พานิช (2550, อ้างใน สลักจิต ตรีธรมโสภาส, 2553, หน้า 34-35) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนอยู่ทุกขณะ มาจากการเอาใจใส่จิตใจกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1). การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เป็นการฟังด้วยความตั้งใจ สัมผัสได้ถึงรายละเอียดของเรื่องที่ได้ฟังด้วยจิตใจที่ตั้งมั่น รวมถึงการมอง การอ่าน การสัมผัส ฯลฯ 2). การน้อมสวีสใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง กอปรกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต น้อมเข้ามาสู่ใจ นำมาคิดอย่างใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง สงบเยือกเย็น แล้วลองนำไปปฏิบัติให้เห็นผลจริง เป็นการเพิ่มพูนความรู้ในระดับหนึ่ง 3). การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) การปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา เฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ความบีบคั้น กระแสแห่งเหตุปัจจัย ทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอกที่ไม่ยึดติด ไม่มีอยู่จริงในธรรมชาติ เป็นเพียงการเห็นผิดไปของจิตเท่านั้น สำหรับชลลดา ทองทวี และคณะ (2551, หน้า 14) ได้นิยามความหมายไว้ว่า จิตตปัญญา คือ กระบวนการเรียนรู้และบริบทที่เป็นเหตุปัจจัยเกื้อกูลต่อองค์ประกอบหรือกระแสแห่งการพัฒนาจากจิตเล็กสู่จิตใหญ่ โดยหยั่งรากลงถึงฐานคิดเชิงศาสนา มนุษย์นิยมและองค์รวม บูรณาการสุนทรียภาพ (2551, อ้างใน สลักจิต ตรีธรมโสภาส, 2553, หน้า 5) ได้ใช้คำว่า จิตตปัญญาศึกษา แปลมาจากคำว่า Contemplative Education โดยมีคำอธิบายที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาร่วมกันหลายท่านว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาในด้านในอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติเกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุลจรรูพรณ กุลดิตรก (2553, ออนไลน์) กล่าวว่า จิตตปัญญา หมายถึง การศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นคุณภาพด้านในของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ ไม่แบ่งแยกหรือตัดสิน ถูก-ผิด ขาว-ดำ ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้จะทำให้เกิดความรักความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และเป็นการร่วมสร้างสังคมพื้นฐานทางปัญญาจุมพล พูลภัทรชีวิน (2553, หน้า 4) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้ การเรียนรู้เท่าทันมิติ/โลกด้านใน (อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ มุมมองต่อชีวิตและโลก) ของตนเองให้มีคุณค่า ในเรื่องการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ ซึ่งคือการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่เกิดขึ้นจากการเผชิญกับผู้อื่นและโลกภายนอกผ่านกระบวนการ กิจกรรมที่หลากหลาย มีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิด และจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและโลก ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ สลักจิต ตรีธรมโสภาส (2553, หน้า 7) สรุปว่า จิตตปัญญาศึกษา คือ การเรียนรู้ด้วยหัวใจที่ใคร่ครวญ เข้าใจด้านในของตนเอง เข้าถึงความจริงทำให้เปลี่ยนแปลงมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่นเกิดความเป็นอิสระ ความสุข และปัญญา ความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เช่น จากการทำงานศิลปะ โยคะจากธรรมชาติ จากสุนทรียสนทนาจากการทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม

เรียนรู้จากธรรมชาติ และจิตภาวนา เป็นต้นจากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าจิตตปัญญาศึกษา คือ แนวทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้แบบองค์รวม การเข้าถึงความดีความงาม และความจริงของชีวิต ในเรื่องการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ การสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่เกิดขึ้นจากการเผชิญกับผู้อื่นและโลกภายนอกผ่านรูปแบบกระบวนการกิจกรรมที่หลากหลายและปัจจัยเกื้อหนุน คือ การจัดสภาพแวดล้อมและการประเมินผลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้น พื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิด และจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและโลก ส่งผลต่อการประพฤติ ปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ

ความเป็นมาและความสำคัญของจิตตปัญญาศึกษา

ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551, หน้า 37-54) ได้ศึกษาความเป็นมาและกล่าวว่าจิตตปัญญาศึกษา เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะมลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดย เซอเกียม ตรุงปะ รินโปเช บณฐานของพุทธศาสนิกายวัชรยาน แต่เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในช่วงไม่กี่ปี มาแล้ว ในหมู่นักการศึกษาในทุกระดับ ได้ขยายตัวส่งอิทธิพลต่อไปยังสังคมภายนอก ที่มีความสนใจในเรื่องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ โดยที่รากฐานที่มาและหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้น มีที่มาจากแนวคิดที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดเชิงศาสนา/ความเชื่อ 2) แนวคิดเชิงมนุษยนิยมและ 3) แนวคิดเชิงบูรณาการและองค์รวม ดังนี้

1. แนวคิดเชิงศาสนาความเชื่อ

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาด้านในนั้นได้เริ่มต้นจากแนวคิดปรัชญาทาง ศาสนา ซึ่งมีพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับศรัทธาในศาสนา และการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนกลุ่ม แนวคิดการเรียนรู้ได้แก่

1. การเรียนรู้ ใคร่ครวญ ผ่านการเคารพศรัทธาที่สมบูร์นต่อพระเจ้า/เทพเจ้า
2. การเรียนรู้ใคร่ครวญ ผ่านศรัทธาต่อครูของศิษย์
3. การเรียนรู้ ใคร่ครวญผ่านการปฏิบัติภาวนารูปแบบต่างๆ นาสู่ญาณทัศนะและปัญญา
4. การเรียนรู้ใคร่ครวญ ผ่านการทำงานเพื่อขัดเกลาสละตัวตน เช่น กรรมโยคะของ ฮินดู การทำงานช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และถวายแด่พระเจ้าของศาสนาคริสต์ หรือการอธิษฐาน เป็นพระโพธิสัตว์ของนิกายมหายานของพุทธ บนหลักพรหมวิหาร 4

2. แนวคิดเชิงมนุษยนิยม

กลุ่มแนวคิดนี้ได้พัฒนาเป็นลำดับต่อจากแนวคิดเชิงศาสนา/ความเชื่อโดยมีลักษณะมุ่งสืบค้นพัฒนาศักยภาพด้านในของความเป็นมนุษย์ แนวคิดนี้ได้เกิดขึ้นและพัฒนาขึ้นมาพร้อมกับแนวคิดปัจเจกชนนิยม (Individualism) ในยุคโรแมนติก ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต่อเนื่องจนถึงยุคสมัยใหม่ แนวคิดกลุ่มนี้ ได้แก่

1. การเรียนรู้ ใคร่ครวญ ผ่านการเคารพธรรมชาติของผู้เรียน
2. การเรียนรู้ ใคร่ครวญ ผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

3. แนวคิดเชิงบูรณาการและองค์รวม

กลุ่มแนวคิดนี้อยู่บนฐานของการบูรณาการและความเป็นองค์รวมในธรรมชาติในยุคหลังสมัยใหม่ เพื่อตั้งคำถามต่อกระบวนทัศน์เชิงวิทยาศาสตร์แบบกลไกของยุคสมัยใหม่ ที่มองโลกอย่างแยกส่วนเพื่อศึกษาวิเคราะห์เชิงกลไก และแยกมิติกายจากจิตวิญญาณ ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน แนวคิดกลุ่มนี้ ได้แก่

1. การเรียนรู้ โคร์ครวญ ผ่านการสัมผัสความเป็นองค์รวมของธรรมชาติ
2. การเรียนรู้โคร์ครวญ ผ่านการปฏิบัติในเชิงชุมชนและเครือข่าย
3. การเรียนรู้โคร์ครวญ ผ่านการเห็นเชื่อมโยง การคิดเชิงระบบและการประยุกต์

ตามแนวคิดเชิงกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น ควันตัมฟิสิกส์ (Quantum Physics) และทฤษฎีไร้ระเบียบ (Chaos Theory) แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจึงมีรากที่มาและพัฒนาการตามลำดับ มีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย และต่างไปตามบริบทเชิงวัฒนธรรมแต่ล้วนมีลักษณะร่วมสำคัญประการหนึ่ง คือ จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้ในระดับฝังลึก (Tacit Learning) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับวิถีคิดหรือกระบวนทัศน์ โดยการเข้าถึงและเข้าใจต้องอาศัยประสบการณ์ตรงของบุคคล และขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะของตน ผู้สอนมีบทบาทช่วยเปิดโอกาส และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แต่ผู้สอนไม่ได้เป็นแหล่งที่มาของความรู้ในการพัฒนามนุษย์ ตามลักษณะทั่วไปของการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาจึงเคารพต่อภูมิหลัง และศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไม่มีเงื่อนไข ให้ความสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นการเรียนรู้สู่ใจอย่างโคร์ครวญด้วยกระบวนการ จิตตปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญกระบวนการปฏิบัติเน้นให้ผ่านประสบการณ์ตรงและเปิดกว้างต่อการดำรงอยู่ตามธรรมชาติซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้เกิดปัญญาใจเข้าชีวิต และธรรมชาติวิจักขณ์ พานิช (2550, อ้างใน สลักจิต ตรีธรมโภาส, 2553, หน้า 34-35) ได้สรุปว่าจิตตปัญญาศึกษานั้นเป็นการศึกษาบนพื้นฐานของการศิโรราบ คือการรับฟังเสียงด้านในให้ความเคารพและเชื่อมั่นในสิ่งที่ตัวเองเป็น ให้ความศรัทธาต่อทุกประสบการณ์ที่ตนเองเคยผ่านมาไม่ว่าจะดีหรือร้ายในสายตาผู้อื่น และพร้อมจะหลอมรวมเอาทุกอย่างที่มีในตนเองออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยพร้อมที่จะเอาชีวิตเข้าแลกกับทุกประสบการณ์การเรียนรู้ของชีวิตด้วยความกล้าหาญบนพื้นฐานของการภาวนาหล่อเลี้ยงให้คุณค่าแก่พื้นที่ ที่ว่างภายในอันไพศาลรู้จักผ่อนคลายและเปิดรับกับสถานการณ์โดยปราศจากแรงต้าน จนปมความยึดมั่นทั้งหลายสามารถคลี่คลายไปในอ้อมแขนแห่งความอ่อนโยนและความรักแห่งจักรวาล ตามท่วงทำนองและครรลองของการดับสลาย ผุดบังเกิดใหม่พลิวไหว และไหลเลื่อน เป็นคุณค่าและความหมายของการดำรงอยู่ที่แท้จริง

ณัฐพร วังวิญญู (2550, ออนไลน์) มหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยนาโรปะอีกผู้หนึ่งอธิบายแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไว้ในปี พ.ศ. 2550 ว่าเป็นการศึกษาแบบเอาชีวิตเข้าแลกโดยเห็นว่าจิตตปัญญาศึกษาน่าจะเป็นหนทางฝึกฝนเพื่อการตื่นรู้และการดำรงอยู่อย่างเต็มเปี่ยมรับรู้ทั้งโลกภายนอกและโลกภายในตัวเราในแต่ละปัจจุบันขณะโดยเอาทั้งหมดของตัวเราเข้าเรียนรู้ เอาชีวิตของเราเข้าแลกกับการรับรู้ปัจจุบันขณะ อันถือเป็นประตูหรือทางเข้าสู่การมองเห็นความงามอันวิจิตรและความดีอันประเสริฐ และความจริงอย่างที่เป็นในชีวิตและโลก ทั้งนี้ด้วยการรับรู้หรือเรียนรู้เช่นนี้ เราอาจจะมองเห็นโลกที่ซ้อนนๆ กันหลายๆ ใบเป็นข่ายใยชีวิตที่

ซับซ้อนในความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา เห็นน้ำค้างเกาะตามยอดหญ้า และกิ่งไม้ยามเช้าเห็นแสงสาดส่องผ่าน ม่านหมอกและไอน้ำ เห็นสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงกันอย่างเป็น อิทัปปัจจยตา เราสามารถชื่นชมความแตกต่าง หลากหลายโดยเห็นความคิดของคนอื่นสอดร้อยเชื่อมโยงกับความคิดเรา และทำให้เกิดปัญญาาร่วมเป็นระบบ นิเวศแห่งความรู้ที่มั่งคั่งและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กันและกันและเมื่อนั้นเราจะดำรงอยู่ในความไม่ แยกส่วนและไม่แบ่งแยกสำหรับประเทศไทยนั้นในปี พ.ศ. 2549 มีกลุ่มผู้ที่สนใจแนวคิดเรื่องการขับเคลื่อน สังคมสู่จิตสำนึกใหม่ โดยใช้ชื่อว่ากลุ่มจิตวิวัฒน์ ได้สร้างแรงผลักดันและมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ที่ สนใจที่จะใช้กระบวนการเชิงจิตตปัญญา เข้าไปในการเรียนการสอน ทั้งในและนอกระบบการศึกษา จึงได้ร่วม ผลักดันเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา และได้ก่อตั้งศูนย์จิตต ปัญญาศึกษา (Contemplative Education Center) ขึ้นมาที่มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา มีหน่วยงานและสถาบันอื่นที่สนใจและเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ การก่อตั้งของศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้งนี้ ยังมีองค์กรและสถาบัน อื่นๆ ใน เครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา ที่ได้เคลื่อนไหวกิจการการจัดการการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ในสังคมไทยมาก่อนหน้านี้ แต่ ไม่ได้ใช้คำว่า จิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ สถาบันอาศรมศิลป์ เครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียน สัตยาไสและสถาบันขวัญเมือง เป็นต้น

4.2 หลักการของจิตตปัญญาศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแห่งแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้ (องค์กรมหาชน) ร่วมกับเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษาได้มีสร้างชุดความรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตต ปัญญาศึกษา เพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการสร้างเปลี่ยนแปลงในจิตใจมนุษย์ได้สังเคราะห์ปรัชญาพื้นฐานของ จิตตปัญญาศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์(Humanistic Value) เป็นความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ มี ศักยภาพ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีประสบการณ์ตรงเป็นปัจจัยสำคัญของ กระบวนการเรียนรู้ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน

2. กระบวนทัศน์องค์รวม (Holistic Paradigm) คือการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยก ส่วน จากชีวิต ด้วยทัศนะที่ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์กับ สรรพสิ่งต่างเป็นองค์รวมของกันและกัน

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของตนเอง

หลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา สามารถสังเคราะห์ออกเป็น 7 หลัก ได้แก่

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะจิตใจที่ เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) ด้าน ระหว่างบุคคล(Interpersonal) และด้านภายในบุคคล (Intrapersonal)

2. หลักความรักความเมตตา (Compassion) คือ การส่งพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลและการจัด กระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้

3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์(Connection) คือ การช่วยให้เชื่อมโยงประสบการณ์ ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้ บูรณาการสู่วิถีชีวิต และการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันและกัน เชื่อมโยงกับชุมชน และจักรวาล

4. หลักการเผชิญหน้า (Confronting) คือ การเปิด ดให้ตนเองออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเอง เพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยง เพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนา

5. หลักความต่อเนื่อง (Continuity) คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการอันช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้ เพื่อ ช่วยเอื้อให้ศักยภาพการเรียนรู้ได้รับการปลดปล่อยและสามารถเข้าทำงานเพื่อบ่มเพาะพัฒนา

6. หลักความมุ่งมั่น (Commitment) คือ การเอื้อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอากระบวนการกลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้(Community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมถึงการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิตสรุปว่าหลักการจิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่เน้นการพัฒนาจากด้านในเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ มีสมาธิ เกิดสติ การรับรู้อย่างเปิดใจจากการฟังอย่างลึกซึ้ง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สะท้อนคิดอย่างใคร่ครวญและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้แบบองค์รวม

5. แนวคิดของ Jack Mezirow และ Parker Palmer

Jack Mezirow (1978) อ่างในสมมติวิธี อัสตรนีย์และกาญจนา ภูครองนาค (2555) ได้พัฒนาแนวคิดของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาวิจัยในกลุ่มสตรีที่กลับมาศึกษาต่อในวิทยาลัยผลการวิจัยพบว่าระหว่างกระบวนการเรียนรู้ บุคคลเหล่านั้นได้ผ่านขั้นตอนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานระดับปัจเจก (Personal transformation) ที่สามารถอธิบายได้ออกมาเป็นหลักเกณฑ์ทฤษฎีที่มีความชัดเจนจากกล่าวได้ว่า Mezirow เป็นบุคคลแรก ๆ ในวงการการศึกษาที่ริเริ่มและวางพื้นฐานของทฤษฎีทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็นองค์ความรู้ที่ให้คนอื่นได้อ้างอิงต่อกันมาอย่างแพร่หลายถึงปัจจุบัน ซึ่งเขาได้ให้นิยามความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไว้ดังนี้ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) คือการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (Frame of reference) เดิมที่เคยเป็นปัญหา ได้แก่ ชุดความเชื่อ สมมติฐาน และความคาดหวังที่ตายตัว (Habit of mind, Meaning perspective, Mindset) ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ใหญ่ขึ้น ครอบรวม เห็นแยกแยะความแตกต่างได้ เปิดรับ สะท้อนและนำเสนอภาพความรู้สึกนึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการรอบนี้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น กรอบการอ้างอิงอย่างใหม่นี้จะดีขึ้นกว่าเดิมเพราะมันมีแนวโน้มที่จะทำให้เราเกิดความเชื่อและความคิดเห็นที่เมื่อนำลงไปสู่การกระทำแล้วจะดูจริงแท้และถูกต้องมากขึ้น (Mezirow, 2003:58) จากแนวคิดของ Mezirow เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของ

กรอบการอ้างอิงจะเกิดขึ้นได้ด้วยการอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 อย่างคือ 1) การใคร่ครวญในตนเอง (Critical self-reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่างพิถีพิถะและมีการพิจารณา โดยเฉพะอย่างยิ่ง ใคร่ครวญในเรื่องเกี่ยวกับชุดความเชื่อ สมมติฐาน และการตระหนักรู้ในบริบท ที่มาธรรมชาติ รวมไปถึงผลของการกระทำอันเกิดจากความเชื่อและสมมติฐานเหล่านั้น การใคร่ครวญนี้ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผนเชิงความหมายเหล่านั้น ตลอดจนญาณทัศนะ การใคร่ครวญนี้จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิงที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและขยับขยายมุมมองของการให้ความหมายของเราได้ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็นภายในตัวของผู้เรียนเอง เป็นปัจเจกตั้ง และไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว Mezirow มักย้ำให้เห็นความสำคัญของการใคร่ครวญในตนเอง ว่าเป็น “การประเมินการกระทำของตนเองอย่างตั้งอกตั้งใจ” เป็นการประเมินทั้งลักษณะ ผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนที่มาที่ไปของการกระทำเหล่านั้น อีกนัยหนึ่ง การใคร่ครวญในตนเองอาจกระทำได้ใน 3 รูปแบบ คือ การใคร่ครวญเนื้อหา (เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป) การใคร่ครวญกระบวนการ (เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ของการกระทำ) และการใคร่ครวญสมมติฐาน (เกี่ยวกับชุดความเชื่อ ระบบการให้คุณค่าที่ครอบงำการกระทำอยู่) ซึ่งด้วยการใคร่ครวญสมมติฐานนี้เองที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิงหรือมุมมองของการให้ความหมายได้และ 2) การสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ด้วยวิธีของสุนทรียสนทนา (Dialogue) แต่มีประเด็นที่ชัดเจนเพื่อทำความเข้าใจ ประเมิน ตรวจสอบ และพิสูจน์ความหมาย มุมมอง ความเชื่อ ความรู้สึกคุณค่า หนทางได้มาซึ่งความรู้ความจริง และความจริงความถูกต้องของทางออกหรือการกระทำต่าง ๆ จนนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีที่สุดที่จะมีผลต่อการกระทำนั้น ผลที่ได้จากการพูดคุยคือ การเกิดการตัดสินใจหรือการตีความอย่างใหม่ รวมถึงเห็นมุมมอง ความเชื่อ และการให้เหตุผลที่มีความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสนทนาเชิงวิพากษ์ก็คือการมี “วุฒิภาวะทางอารมณ์” ได้แก่ การตระหนักรู้ ควบคุมตนเองได้ การเห็นอกเห็นใจ การตั้งมั่น ความกระตือรือร้น การเชื่อตรงต่อตนเอง การคิดอย่างแจ่มชัด ทักษะทางสังคม นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาทักษะของการห้อยแขวนเสียงตัดสินในใจ การเปิดกว้าง การประเมินอย่างเป็นวัตถุวิสัย การสะท้อนสภาวะ การฟังอย่างลึกซึ้ง ความตั้งใจที่จะหาข้อตกลงร่วม และการให้ความเท่าเทียมกันไม่แพ้สิทธิพลเหนือ คนอื่น รวมความแล้วคือการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย มีสัมพันธภาพที่เอื้ออำนวย มีความรัก ความเมตตา จนสามารถหล่อเลี้ยงให้เกิดภาวะแห่งการปลดปล่อย นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองที่เข้มแข็ง แจ่มชัด และชัดเจน (Mezirow, 2003: 60)

Parker Palmer นักเขียน ครู และนักเคลื่อนไหวชาวอเมริกัน ผู้ทำงานด้านการศึกษา ชุมชน ความเป็นผู้นำ การขับเคลื่อนสังคม และ Spirituality กล่าวว่า “ ในวัฒนธรรมของเราที่เน้นประโยชน์นิยม มันยากมากที่จะยอมรับความเห็นที่ว่า วงสนทนาแห่งความไว้วางใจ (A circle of trust) นั้นไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาใด ๆ ในเชิงประจักษ์ ทว่ามันคือการให้เกียรติแก่สิ่งที่ตามองไม่เห็นที่เรียกว่าวิญญาณ แต่เมื่อเราเรียนรู้ที่จะไว้วางใจพลังที่มองไม่เห็นภายในตัวเรา เราก็จะเริ่มเห็นตัวเราเอง คนอื่นๆ องค์กรของเรา และสังคมของเราเกิดการเติบโตอย่างมีความจริงแท้ชัดเจน” (Palmer, 2004: 66 อ้างในสมสิทธิ์ อัสตรเสรณี และกาญจนา ภูครองนาค

,2555) เขาให้ความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ซึ่งตั้งต้นจากการฝึกปฏิบัติด้านในแล้วเชื่อมโยงไปสู่การมีชุมชนที่เกื้อหนุนด้านนอกเพื่อเปิดพื้นที่ให้แก่ครูภายในตนเองได้เปล่งเสียงที่แท้จริงออกมาในหนังสือ “The Courage to Teach – กล้าที่จะสอน” ทั้งยังได้ชี้ว่า การศึกษานั้นหมายถึงการนำพาผู้เรียนให้ออกเดินทางทางจิตวิญญาณไปสู่หนทางที่จริงแท้กว่า สิ่งที่สำคัญสำหรับการสอนอย่างหนึ่งคือ การเปิดพื้นที่ หรือ Space ให้นิสิตสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆได้อย่างรู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจในการพูดคุยโต้ตอบกับผู้เรียนด้วยกันหรือกับผู้สอน

จากแนวคิดหลักๆที่กล่าวมาดังกล่าวผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดออกมาได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชื่อเรียกว่า S SMILE Model ซึ่งมีแนวทางดังนี้ 1) การสร้างหรือการเปิดพื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อนิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึก ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย (Space) 2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสถานะด้านในของตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณญาณ ทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 3) ใช้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการทำให้สงบ มีสติ และสมาธิ (Meditation) การมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งตรงหน้า 4) นำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice) 5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึกการฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล และ 6) การประเมินผล (Evaluation) จากแนวการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจัดเป็นแนวคิดที่พัฒนาให้บุคคลมีการพัฒนาภายในจิตใจ พัฒนาความรัก ความเมตตา มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง มีคุณธรรมความดีงาม รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกันและมีชีวิตที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลกับสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งหากบุคคลมีการพัฒนาภายในจิตใจแล้วย่อมส่งผลให้ความคิด ทักษะคติ การปฏิบัติสิ่งต่างๆ รวมถึงทักษะหลัก 5 ด้านตามตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติมีคุณภาพยิ่งผลให้นิสิตพยาบาลสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพและคำนึงถึงการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อันยังประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ต่อไป

6. หลักสูตรรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care)
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายละเอียดของรายวิชา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะ/วิทยาลัย/ภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ ภาควิชา พยาบาลศาสตร์

หมวดที่ 1 ลักษณะและข้อมูลโดยทั่วไปของรายวิชา

1.1 ชื่อรายวิชาและรหัส 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
(Humanized Nursing Care)

1.2 จำนวนหน่วยกิต 2 (2-0 -4)

1.3 หลักสูตรและประเภทของรายวิชา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิชาชีพ

1.4 รายนามของคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน

ผู้รับผิดชอบรายวิชา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์คัทรียา รัตนวิมล

ผู้ประสานงานรายวิชา อ.อรพิน จุลมณี

อาจารย์ผู้สอน: พ.ญ.พรพิศ ดรีชูพชาติสกุล

ผศ.คัทรียา รัตนวิมล

อ.กุลวรา เพียรจริง

อ.มาณิกา เพชรรัตน์

รศ.ดร.ชมนาด วรณพรศิริ

ผศ.ยุพาพัทธ์ รักมณีวงศ์

อ.ปวงกมล กฤษณบุตร

อ.ขวัญแก้ว วงษ์เจริญ

ภาควิชา/กลุ่มวิชา การพยาบาล

1.5 ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน

ระดับปริญญาตรี นิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษา ปลาย ปีการศึกษา 2556

จำนวน 80 คน

1.6 รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisites) ไม่มี

1 6822083

21 ส.ค. 2558

สำนักหอสมุด

๑ กท
๔๕
ธันวาคม
๒๕๕๘

- 1.7 รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) ไม่มี
- 1.8 สถานที่เรียน วันศุกร์ เวลา 13.00- 15.00 น. ห้องทางนกลง 9 คณะพยาบาลศาสตร์
- 1.9 วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด วันที่ 29 ธันวาคม 2556

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

2.1 จุดมุ่งหมายของรายวิชา

หลังเรียนจบวิชานี้แล้ว นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต สุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเข้าใจหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพยาบาล เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและเข้าใจธรรมชาติ รวมถึงบริบทของมนุษย์ เพื่อปลูกฝังการพยาบาลและการดูแลมิติทางจิตวิญญาณรวมถึงสามารถอภิปรายคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์

2.2 วัตถุประสงค์รายวิชา

- 2.2.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาชีวิตและสุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล
- 2.2.2 อธิบายได้ถึงหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพยาบาลรวมถึงเข้าใจธรรมชาติและบริบทมนุษย์
- 2.2.3 อธิบายได้ถึงการพยาบาลและการดูแลมิติทางจิตวิญญาณรวมถึงสามารถอภิปราย คุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ได้
- 2.2.4 จัดทำโครงการที่สะท้อนถึงแนวคิดการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้

วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

- 1) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเขียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตร
- 2) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ

3.1. คำอธิบายรายวิชา

ปรัชญาชีวิต สุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล หลักธรรมพื้นฐานสำหรับพยาบาลในการเข้าใจธรรมชาติและบริบทของมนุษย์ คุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ การดูแลมิติทางจิตวิญญาณ

3.2. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยายและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียนด้วย แนวทางจิตตปัญญาศึกษา	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งาน ภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
30 ชั่วโมง	สอนเสริมให้นักศึกษา เฉพาะรายที่มีความต้องการ	ไม่มี	4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

สัปดาห์ที่	หัวข้อการสอน	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน	อาจารย์ผู้สอน
1 (14.30-16.30น.)	ชี้แจงประมวลรายวิชาและ ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน -ปรัชญาชีวิต	2	- ให้นิสิตหลับตานั่งล้อมเป็นวงกลม สำรวมสติอยู่กับตนเอง 5 นาที มีสติ กับลมหายใจเข้า –ออก ของตนเอง - นำแบบร่างประมวลรายวิชาพูดคุย อธิบายให้นิสิตมีส่วนร่วมในการ ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ในประเด็นของ การแบ่ง น้ำหนักสัดส่วนคะแนนระหว่าง คะแนนชิ้นงาน และคะแนนการสอบ กิจกรรมในชั้นเรียน การศึกษาดูงาน การออกค่าย การทำสมุดบันทึก เรื่องราวความรู้ที่ได้รับในรายวิชา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน พร้อมทั้งแนะนำหนังสือที่ใช้ ประกอบการเรียนรายวิชานี้ และ แหล่งค้นคว้าต่างๆ ให้นิสิต - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้ - แจกกระดาษให้นิสิตวาดภาพใน	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล

			<p>ประเด็นเกี่ยวกับ “เกิดมาทำไม” และขออาสาสมัครออกมาเล่าเรื่องราว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้นิสิตสะท้อนประเด็นที่ได้จากการที่เพื่อนๆออกมาเล่าและจากสิ่งที่ตนเองวาด - ร่วมสรุปประเด็นความรู้ที่ได้ในชั่วโมงนี้ 	
2 (14.30-16.30น.)	- สุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล	2	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นิสิตหลักตานั้นล้อมเป็นวงกลมสำรวจสติอยู่กับตนเอง 5 นาที มีสติกับลมหายใจเข้า-ออก ของตนเอง - check in พูดคุยถามความรู้สึกในขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง - สรุปและทบทวนประเด็นในเรื่องปรัชญาชีวิต โดยให้นิสิตเป็นผู้สรุป - เกริ่นนำเรื่องสุนทรียศาสตร์ตามความเข้าใจของนิสิต - แบ่งกลุ่มนิสิตเป็น 9 กลุ่มๆละ 10 คน - ให้โจทย์ นิสิตไปถ่ายภาพสิ่งที่ทางกลุ่มคิดว่ามีความงาม ให้อธิบายความงามของสิ่งนั้นๆ และแต่งกลอนในการนำเสนอ - นำเสนอภาพและความหมายให้เวลาแต่ละกลุ่ม 3 นาที - ให้นิสิตได้ใช้เวลาใคร่ครวญความรู้ที่ได้รับ พร้อมอ่านสิ่งที่สรุปให้ฟัง - ให้อัด Slide สรุป <p>อาจารย์และนิสิตช่วยกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ</p> <p>- ให้นิสิต post บทกลอนที่บรรยาย</p>	ผศ.ศัทธียา รัตนวิมล

			สุนทรียศาสตร์ของกลุ่มตนเองลง FACEBOOK ของรายวิชา https://www.facebook.com/groups/321685138037255/	
3 (14.30- 16.30น.)	- การดูแลมิติทางจิต วิญญาณ	2	- check in / ทำสมาธิ - ให้มีสติอยู่กับตนเอง พิจารณาในสิ่งที่ เกิดขึ้นในร่างกาย - ให้แบ่งกลุ่มวาดภาพที่สะท้อนถึงการ ดูแลทางจิตวิญญาณ - เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยน เรียนรู้	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล
4 (14.30- 16.30น.)	- คุณลักษณะพยาบาล ที่พึงประสงค์	2	- check in / ทำสมาธิ - ให้แบ่งกลุ่มวาดภาพที่สะท้อนถึง การดูแลทางจิตวิญญาณ - เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยน เรียนรู้ - แบ่งนิสิตเป็น 11 กลุ่ม กลุ่มละ 9- 10 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึง การนำหลักธรรมพื้นฐานที่กลุ่มตนเอง ได้รับ ไปใช้ในการพยาบาล - ส่งตัวแทนแสดงความคิดเห็น - พุดคุยแลกเปลี่ยนสุนทรียสนทนาใน ประเด็นคุณลักษณะพยาบาลที่พึง ประสงค์และการดูแลมิติทางจิต วิญญาณ - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้	ผศ.ยุพาพัทธ์ รักมณีวงศ์
5 (14.30- 16.30น.)	แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจิตต ปัญญา	2	- ให้นิสิตหลับตา พิจารณาตามลม หายใจตนเอง มีสติอยู่กับตนเอง ใช้ เวลาประมาณ 5 นาที - ให้นิสิตพุดคุยแลกเปลี่ยนสุนทรีย สนทนา - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล อ.มานิกา เพชรรัตน์

6 (14.30-16.30น.)	-ธรรมชาติและบริบทของมนุษย์	2	-กิจกรรม Check In โดยการใช้การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะเสียงเพลงที่จะค่อยๆเร่งและเร็วขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย และทำนองที่สงบ ให้มีสติอยู่กับตนเอง พิจารณาในสิ่งที่เกิดขึ้นในร่างกาย - ให้ดูคลิปวิดีโอ - เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้จากคลิปวิดีโอ	อ.กุลวรา เพียรจริง
7 (14.30-16.30น.)	- การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และแนวคิดจิตตปัญญา	2	- ให้นิสิตหลับตา พิจารณาตามลมหายใจตนเอง มีสติอยู่กับตนเอง ใช้เวลาประมาณ 5 นาที - เปิดวงสนทนา หัวข้อเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา นำไปสู่การดูแลคนอื่นได้อย่างไร - สัมภาษณ์พูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับพี่พยาบาลที่มีประสบการณ์ - กิจกรรมกลุ่ม การโอบกอดผู้อื่นและตนเอง - สะท้อนแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม - ภาวนา และ ปิดวง	พ.ญ.พรพิศ ตรีชูชาติสกุล
8 (14.30-16.30น.)	ขดเขยเวลาในการเข้าค่ายเตรียมความพร้อม	2	หยุดขดเขย	
9 (14.30-16.30น.)	ขดเขยเวลาในการเข้าค่ายเตรียมความพร้อมในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์จากวันที่ 30 มกราคม – 1 ก.พ.2558	2	หยุดขดเขย	

10	สัปดาห์สอบกลางภาค			ผศ.คัทรียา รัตนวิมล
11 (14.30-16.30น.)	แยกย้ายเข้าพบ อาจารย์ประจำกลุ่ม	2	ชี้แจงรายละเอียดโครงการพัฒนาตนเอง.. และโครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาล ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น.10.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน....และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำ กลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนา ตนเอง..และโครงการจิตอาสาพัฒนาการ พยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รวมถึง พูดคุยเกี่ยวกับการเขียนบันทึก..เข้ากลุ่ม ตามห้องวิจัย	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
12 (14.30-16.30น.)	แยกย้ายเข้าพบ อาจารย์ประจำกลุ่ม	2		ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
13 (14.30-15.30น.)	เข้าพบอาจารย์ ประจำกลุ่มหารือการทำโครงการพัฒนา ตนเอง..และโครงการ จิตอาสาพัฒนาการ พยาบาลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์...	1	ชี้แจงรายละเอียดโครงการพัฒนาตนเอง.. และโครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาล ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น.11.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน....และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำ กลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนา ตนเอง..และโครงการจิตอาสาพัฒนาการ พยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รวมถึง พูดคุยเกี่ยวกับการเขียนบันทึก..เข้ากลุ่ม ตามห้องวิจัย	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
14 (8.30 - 15.00น.)	ศุกร์ที่ 27 มี.ค. 2558 9.00-12.00 น. ทำ กิจกรรมจิตอาสา พัฒนาการพยาบาล ด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ ณ.สถานสงเคราะห์	4	- ทำกิจกรรม ณ.สถานสงเคราะห์วังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก - orientation จากหัวหน้าสถาน สงเคราะห์วังทอง ประมาณ 30 นาที - กลุ่มที่จะทำกิจกรรมจิตอาสาที่สถาน สงเคราะห์ให้นำโครงการไปดำเนินการ - 11.00-12.30 ไปทำกิจกรรม ณ.สถาน ปฏิบัติธรรมไซ้ที่ฮุกตั้ง เขาสมอแครง อ.วัง	คณาจารย์ ที่ร่วมสอนทุกท่าน

	วังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก		ทอง จ.พิษณุโลก (วัดดอยสุเทพ 2) -ให้เขียนสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับ 13.30 น. พร้อมทั้งที่ห้องหางนกยูง 9 ร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนประเด็นที่ได้ เรียนรู้ในโครงการจิตอาสา	
15 (14.30- 15.30น.)	ติดตามโครงการ พัฒนาตนเอง	1	แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น.10.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน....และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำ กลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนา ตนเองเข้ากลุ่มตามห้องวิจัย	ผศ.ศัทธิยา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
16 (14.30- 16.30น.)	นำเสนอโครงการ พัฒนาตนเอง สะท้อนประเด็น สรุปการเรียนรู้ที่ได้ จากรายวิชา การ ประเมินรายวิชา	2	นิสิตนำเสนอผลงานโครงการพัฒนาตนเอง สะท้อนประเด็น สรุปการเรียนรู้ที่ได้จาก รายวิชา การประเมินรายวิชา ประเมิน แนวทางการจัดการเรียนการสอน	ผศ.ศัทธิยา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
17			สัปดาห์สอบปลายภาค	

หมวดที่ 5 เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน

2. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมิน	งานที่จะใช้ประเมินผู้เรียน	สัปดาห์ที่กำหนด	สัดส่วนของการประเมิน
1	สอบปลายภาค	6-10	20 %
2	กิจกรรมการเรียนรู้	1-10	80 %
	- กิจกรรมในชั้นเรียน/เข้ากลุ่ม		10%
	- กิจกรรมเข้าค่ายเตรียมความพร้อม		10%
	- การเขียนบันทึก (Journal Writing)		10%
	- โครงการพัฒนาตนเอง		25%
	- โครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาล		
	ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	10	25 %

หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

1. ตำราและเอกสารหลัก

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร.(2553).จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท แพลนพริ้นติ้ง จำกัด.

ทัศนีย์ ทองประทีปและคณะ. (2545). พุทธธรรมเพื่อการพยาบาล. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไทย จำกัด.

นภา ธรรมทรงทัศนะ.(2553).บันทึกการเรียนรู้.กรุงเทพฯ: บริษัท เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.

พาริตา อิบราฮิม. (2546). ปฏิบัติการพยาบาลตามกรอบทฤษฎีการพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.

มาติเยอ ริการ์.(2551). ความสุข : คู่มือพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญที่สุด. สดใส ชันติวรรณพงศ์, (ผู้แปล) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

มุขดา ธนนทา. (2544). พุทธศาสนากับงานสาธารณสุข. Retrieved 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554, from

<http://www.school.net.th/library/create web/10000/religion /10000-560.html>

เรณู สอนเครือ(บรรณาธิการ). (2552). แนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล(พิมพ์ครั้งที่ 9).

นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

รัตนา ทองสวัสดิ์. (2541). วิชาชีพการพยาบาล: ประเด็นและแนวโน้ม(พิมพ์ครั้งที่ 5). เชียงใหม่:

ธนบรรณการพิมพ์.

รุจิเรศ ธนุรักษ์.(2554). ครูกล้าสอน ตั้งผีเสื้อขยับปีก.กรุงเทพฯ: บริษัท เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.

สิวลี ศิริไล. (2551). จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิวัฒน์ แก้ววรรณรัตน์. (2547). จริยธรรม: คุณภาพการพยาบาล. เชียงใหม่: บริษัท ยูนิตี้แอนด์

โปรเกรสโซลูชั่น จำกัด.

สมจิต หनुเจริญกุล. (2544). บทนำสู่การพยาบาล. ในสมจิต หनुเจริญกุล(บรรณาธิการ).การพยาบาลศาสตร์ของการปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 1-19). กรุงเทพฯ: วี เจ พรินติ้ง.

สมจิต หनुเจริญกุล. (2544). แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ. ในสมจิต หनुเจริญกุล(บรรณาธิการ).การพยาบาลศาสตร์ของการปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 85-99). กรุงเทพฯ: วี เจ พรินติ้ง.

Boeree, C.G. (2004). Personality theories of Abraham Maslow. Retrieved on November 16, 2011 from: <http://www.ship.edu/cgboeree/maslow.html>

Lindberg, J.B. 7 & et al (1998). Introduction to nursing : Concept , issues, and opportunities (3 rd.) Philadelphia: Lippincott.

2. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

2.1 หนังสือ/ตำรา

จันทร์เพ็ญ สันตวาจา, อภิญา เพียรพิจารณาและรัตนภรณ์ ศิริวัฒน์ชัยพร. (2548). แนวคิดพื้นฐานทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข. (2552). ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภัทรียา กิจเจริญ บรรณาธิการ.(2553).ต้นกล้าแห่งพลังชีวิต.กรุงเทพฯ: บริษัท เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.

มนต์ชัย พิณจิตรสมุทร.(2552). สุนทรียสนทนา. สมุทรปราการ : จงเจริญเทพารักษ์การพิมพ์

หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี. (2551). การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์. โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต).(2553).ความสุขทุกแง่มุม.กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระไพศาล วิสาโล.(2552). อนาคตของความสุข. กรุงเทพฯ. สวนเงินมีมา.

องค์ทะไลลามะ.(2553).จักรวาลในหนึ่งอะตอม. กรุงเทพฯ. สวนเงินมีมา.

สันติโกโรภิกขุ.(2544). นพลักษณ์: คู่มือสังเกตตนเอง.พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มูลนิธิโกมลคีมทอง.

สมร เจนจิจะ.(2554).จิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาศิลปะการใช้ภาษา.กรุงเทพฯ: บริษัท เอมี เอ็นเตอร์

ไพรส์ จำกัด.

2.3 ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์

- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

http://www.ce.mahidol.ac.th/home/index_th.php

- จิตวิวัฒน์ <http://jitwivat.org>

- สมาคมนพลักษณ์ไทย <http://www.enneagramthailand.org/web/>

- เสมสิกขาลัย <http://www.semsikkha.org/sem/>

- มหาวิทยาลัยนาโรปะ <http://www.naropa.edu/>

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

(ชนิษฐา เจริญพันธ์, 2546) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ ตามทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 และ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 500 คน วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพด้านบุคลิก ด้านการให้บริการพยาบาล และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้มากขึ้น ส่วนด้านการวิจัย และด้านการเป็นผู้นำ ควรสนับสนุนในการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อผลิตนักศึกษาพยาบาล มีคุณภาพมาตรฐาน และมีคุณค่าต่อประชาชน

(วันเพ็ญ ยอดคง, 2550) ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดเฉพาะวิชาชีพพยาบาล เชาว์อารมณ์ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จริยธรรมในวิชาชีพพยาบาล กับความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ของวิทยาลัยพยาบาลในเครือข่ายภาคกลาง สังกัดสถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 8 สถาบัน กลุ่มตัวอย่าง 405 คน โดยการสุ่มแบบ แบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) พบว่า นักศึกษา

พยาบาลที่มีความถนัดเฉพาะวิชาชีพพยาบาลและ จริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลสูงด้วย ดังนั้น ในการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาควรพิจารณาทดสอบความถนัดเฉพาะวิชาชีพพยาบาลด้วย รวมถึง การจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตควรจัดการศึกษาให้นักศึกษารับการเรียนรู้ควบคู่ไปกับ การพัฒนาด้านจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาล เพื่อให้ สอดคล้องกับการสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อพยาบาลของ ทศนา บุญทอง (2535 : 208- 209) พบว่า ประชาชนคาดหวังให้พยาบาล ควรมีความเร็วความสามารถในวิชาชีพ มีความเป็นกันเอน เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น มีความสุภาพ วาจาไพเราะ มีความอดทน รับผิดชอบ มีคุณธรรมและจริยธรรม นั้น คือพยาบาลต้องมีทั้งสติปัญญา และจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพพยาบาล

(นฤมล อเนกวิทย์, 2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาและผลของการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญา ศึกษาสำหรับนิสิตพยาบาล ในนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 16 คน พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ผ่านหลักสูตรมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบวิวิธคอกซอล พบว่า การตระหนักรู้ความมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองหลังเรียนในหลักสูตรแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01โดยมีค่ามัธยฐานของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมและผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติการทางการพยาบาลแบบองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากการทดสอบแมนวิทนี-ยู พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01โดยมีค่ามัธยฐานของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งการประเมินโดยผู้เรียน ผู้สอน และผู้ป่วย สรุปได้ว่าหลักสูตรนี้สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์และการปฏิบัติการทางการพยาบาลแบบองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล

อรอนงค์ แจ่มผล (2552)ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ผลของกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู ใน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เป็นนักศึกษาโปรแกรมศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 55 คน วิธีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตระหว่างกระบวนการและ ภายหลังกระบวนการ โดยมีกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเพิ่มสะสมงาน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการเขียนโดยเสรี กิจกรรมโยคะ กิจกรรมทำงานร่วมกัน (พลังกลุ่ม) เกิดผลดังนี้ 1.นักศึกษาสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ภายนอกผ่านกิจกรรม และกระบวนการ 2. เกิดการย้อนกลับมาองดูตนเอง 3.เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ต่อ

ตนเองและผู้อื่น ส่งผลสู่การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติและปัญญา และ 4.มีความรัก ความเมตตาต่อตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสรรพสิ่งรอบตัว

(มาลินี จำเนียร, 2553) การศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ วิชาปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนในด้านกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ ของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 32 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทั้งในงานการสอนและงานวิจัยไปพร้อมกันโดยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เรียนและประชาชนในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เก็บรวบรวมข้อมูลในขณะที่ดำเนินการสอนโดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากบันทึกในขณะการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์ตลอดจนการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การปรับการเรียนการสอนมาเป็นเน้นความเข้าใจมนุษย์ ชุมชน สังคม และความเป็นจริง ผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการและทางวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนนอกจากมีความรู้ทักษะทางวิชาชีพแล้วยังต้องเข้าใจชีวิตจริงเพื่อเป็นฐานในการให้บริการทางสุขภาพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กระบวนการสอนได้จัดให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเองในสภาพจริง เรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์และพฤติกรรมอาการแก้ไข้ปัญหา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองแล้วเกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความคิดและการปรับทัศนคติไปในแนวทางที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการจัดการเรียนการสอน เป็นการทำงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากประชาชน ปฏิบัติได้ในบริบทจริงของประชาชนและประชาชนเป็นฝ่ายได้ประโยชน์ มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของประชาชนหรือชุมชนในการพึ่งตนเอง ด้านผู้สอนพบว่า การเข้าใจสาระการเรียนรู้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในสาระหรือเนื้อหาเฉพาะที่สำคัญและจำเป็น ความเป็นจริง ชาวบ้านดูแลสุขภาพได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเราอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นบทบาทในการพึ่งตนเองของชาวบ้าน ยังมีความสำคัญมากกว่าบทบาทโดยพยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในประเด็น/เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ถ้าผู้เรียนไม่ลดตัวเขาเอง ก็จะมองไม่เห็นคนอื่น จากการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนี้ ผู้สอนจะมีการพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้นทุกครั้ง ด้วยการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับผู้เรียน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ รวมถึงทักษะในการปรับทัศนคติ ได้ดีขึ้น ประชาชน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเพราะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการขยายผลเพิ่มขึ้นไปสู่รายวิชาอื่นๆ อย่างต่อเนื่องไปตลอด 4 ปีของการศึกษา และพัฒนาขยายองค์ความรู้เป็นงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ต่อ

(แสงดาว จันทร์ดา, วิไลวรรณ วัฒนานนท์, รัตน์ดาวรรณ คลังกลาง, วชิรี อมรโรจนวรุฒิ, จุรี แสนสุขและมนตรี มะลิตัน, 2555) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 200 คน หลักสูตรฝึกอบรม 5 วันโดยใช้วิธีการการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมถอดบทเรียนร่วมกันของนักวิจัย ผลจากการศึกษาพบว่า 1) หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม. สู่การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีความเหมาะสมกับพื้นที่ที่ศึกษามีความเชื่อมโยงในโครงสร้างระบบบริการสุขภาพระหว่างสถานบริการกับภาคประชาชนที่ครอบคลุมในทุกพื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) กระบวนการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพครูแกนนำทำให้ครูแกนนำมีความรู้ในการพัฒนาศักยภาพ อสม. ด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เพิ่มขึ้น ซึ่งผลการทดสอบหลังการอบรมพบว่าผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 56.41 มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 3) กระบวนการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพครู (อสม.) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่การจัดทำแผนงานการแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาของชุมชน ปัจจัยของความสำเร็จของการศึกษาครั้งนี้ คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรการอบรม ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ศักยภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ อสม.ในพื้นที่

(ละมิต เลิศล้ำ, 2556) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative education) เพื่อพัฒนาการให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสวรรค์ จำนวน 101 คน พบว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ในการให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ดังนี้ 1) รู้สึกผ่อนคลาย สงบ 2) เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจ ยอมรับใจทั้งความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกัน 3) เกิดความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น เห็นอกเห็นใจซึ่งและกัน 4) เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เกิดปัญญา เกิดความรักความเมตตา 5) เกิดการถ่ายทอดพลังแห่งความดีงาม และความปรารถนาดีให้แก่กัน 6) รู้จักปล่อยวาง เรียนรู้ที่จะอยู่กับตนเองเพื่อให้เกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหา 7) เกิดความยินดี ความปลื้มปิติ ความอึดเอิมใจเมื่อได้ดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจ 8) รู้จักรักเห็นคุณค่าในวิชาชีพพยาบาล 9) เกิดแนวคิดในการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต สรุปการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ผ่านกิจกรรมมีตรภาพบำบัด การดูแลเอาใจใส่แบบประคับประคองในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีประโยชน์ และช่วยให้นักศึกษาพยาบาลพัฒนาการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

(อังคณา วังทองและคณะ, 2556) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษามุมมองผู้รับบริการต่อการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม โดยศึกษาจาก

กลุ่มผู้รับบริการที่มาใช้บริการ ณ โรงพยาบาลหนองจิก จังหวัดปัตตานี จำนวน 50 คน ช่วงเวลา 1 ตุลาคม 2554 – 30 กันยายน 2555 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (2) มุมมองของกลุ่มตัวอย่างต่อการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ซึ่งประยุกต์ตามแนวคิดการดูแลของโรช (Roach, 1992)

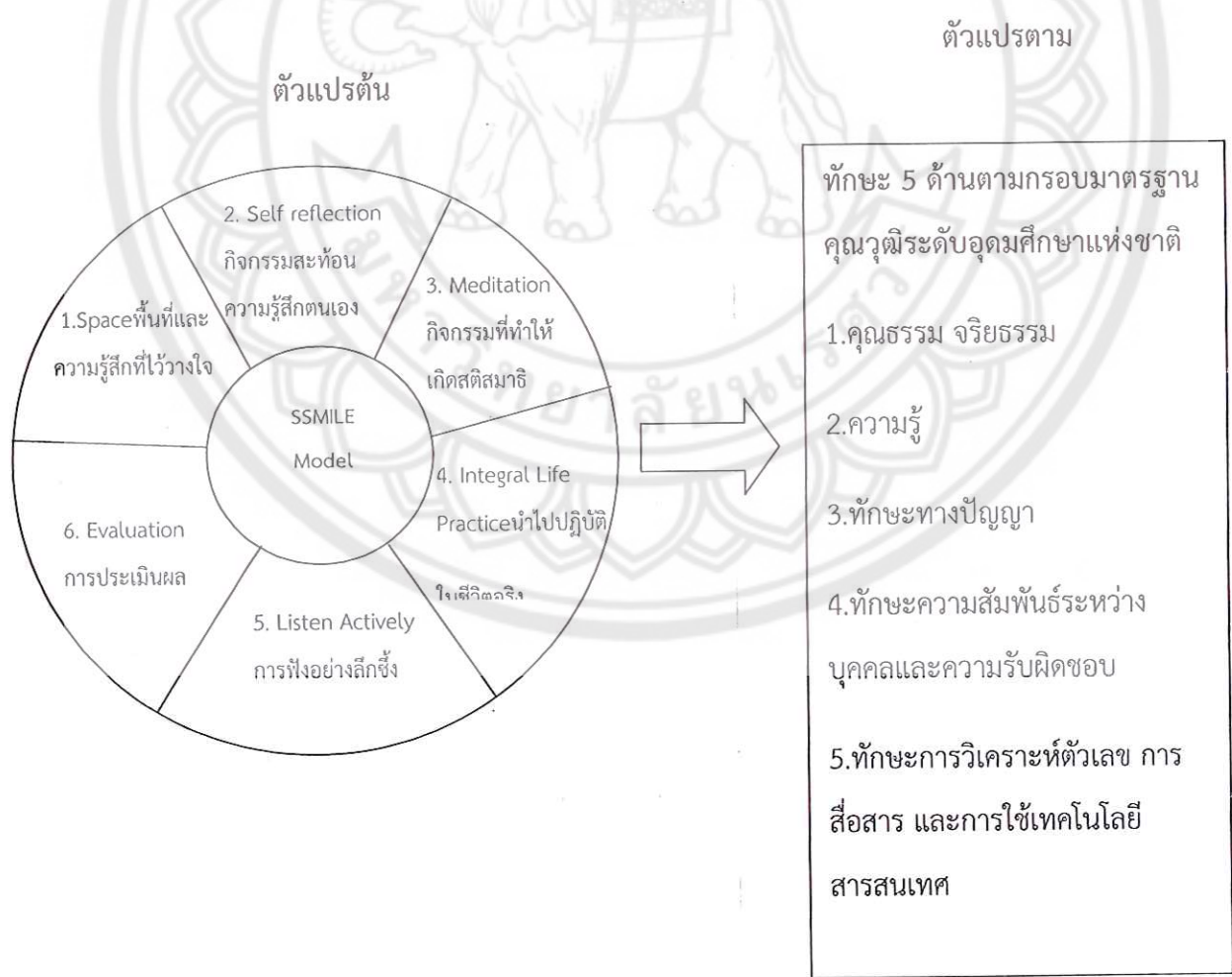
ผลการวิจัยพบว่า มุมมองผู้รับบริการต่อการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปเป็น 2 ประเด็นหลักดังนี้ 1. ความหมายการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1.1 การดูแลอย่างเท่าเทียม ด้วยความเอาใจใส่ดูญาติมิตร 1.2 ความเข้าใจในบุคคลต่างชาติ ต่างศาสนา 1.3 ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. การปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ประกอบด้วย การดูแลเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 2.1 ความเห็นอกเห็นใจ (compassion) ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข 2.2 ความสามารถ (competence) ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ความสามารถสอดคล้องกับวิถีชุมชน 2) ด้านทักษะ/ประสบการณ์ความชำนาญ และการตัดสินใจของแต่ละบุคคล 2.3 ความเชื่อมั่น (confidence) ความเชื่อถือ ความศรัทธาและความไว้วางใจ 2.4 ความมีสติรู้ชอบ (conscience) เป็นความรู้สึกว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ และ 2.5 ความมุ่งมั่น (commitment) อดทน เสียสละ กระตือรือร้น ตั้งใจ ที่จะกระทำการพยาบาล ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบการให้บริการพยาบาลแนวใหม่ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เน้นการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(อัจฉรา อ่วมเครือ และ ปาริฉัตร อารยะจารุ, 2556) ได้ศึกษานักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี กลุ่มเดิมฝึกปฏิบัติต่อเนื่องกันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยเคยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติธรรมควบคู่กับการฝึกปฏิบัติงานมาแล้วในปี 2554 และ 2555 กลุ่มละ 4 สัปดาห์ พบว่า นักศึกษาปี 2 จะเปิดใจรับธรรมะและมีพฤติกรรมบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มากกว่านักศึกษาปี 4 ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการสอนและปฏิบัติธรรมควบคู่กันในการเรียนการสอนทุกวิชา เพื่อให้ศึกษามีคุณธรรมฝังแน่นควบคู่กับจริยธรรมของวิชาชีพพยาบาล

Nara Elizia Souza Oliveira, (2013) เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาโดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่าพยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ให้การพยาบาลนั้นได้นำหลักการให้การพยาบาลด้วยการมีมนุษย์สัมพันธ์และใช้หลักการพยาบาลที่มีความเมตตาในไปใช้ขณะให้การดูแลพยาบาลแก่ผู้ป่วยห้องไอซียูหรือไม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในพุทธศักราชที่ 2011 โดยใช้วิธีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ ซึ่งได้ผลว่าพยาบาลมีความคุ้นเคยกับแนวความคิดและความรู้วิธีการปฏิบัติการให้การดูแลมนุษย์ได้ดี แต่ยังไม่สามารถดูแลทางด้านจิตใจของผู้ป่วยได้ดีเท่าที่ควร

De Souza, Angela Maria Nunes; Teixeira, Enéas Rangel, (2013) ศึกษาเกี่ยวกับ โปรแกรมการดูแลคนในสังคม ปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยแห่งลูมินี (UFF) การดูแลทางสังคมขึ้นอยู่กับมุมมองของมนุษย์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของคนทำงานและเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้บุคลากรทางการแพทย์และการปฏิบัติงาน เพื่อหาความพึงพอใจของการปฏิบัติงานพยาบาล จัดทำโดยเจ้าหน้าที่พยาบาล เพื่อนำเสนอการพัฒนาเทคโนโลยีในการดูแลผู้ป่วยสำหรับบุคลากรด้านการพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีในสถานที่ทำงาน วิธีการคือการศึกษาสำรวจเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ผลที่คาดหวัง คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะถูกรวบรวมและจะช่วยให้การพัฒนาเทคโนโลยีทั้งมนุษย์และปรับปรุงการบริหารจัดการพนักงานเพื่อที่จะนำไปสู่การดูแลแบบองค์รวมเสริมสร้างความพึงพอใจในสถานที่ทำงานและความพึงพอใจในอาชีพ

แสดงแผนภาพกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน
ในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้าน
ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ One group pre-test post-test design เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 หลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 หลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) จำนวน 2 หน่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สังเคราะห์จากแนวคิดจิตตปัญญาโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีขั้นตอนดังนี้

1) การสร้างหรือการเปิดพื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อให้ นิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึก ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย(Space)

2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่างพิถีพิถันและมีการพิจารณา ทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3) ใช้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการทำให้สงบ มีสติและสมาธิ (Meditation) การมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งตรงหน้า

4) นำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice)

5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึกการฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล

6) การประเมินผล (Evaluation)

2. แบบประเมินทักษะ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

2.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมประเมินโดยแบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิด และการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ประเมินโดยแบบประเมินด้านความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ประเมินโดยแบบประเมินทักษะทางปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal skills and responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินโดยแบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical analysis skills, communication and information technology skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์ ประเมินโดยแบบประเมินทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

- 5 หมายถึงสามารถปฏิบัติในข้อนั้นในระดับ ดีมาก
- 4 หมายถึงสามารถปฏิบัติในข้อนั้นในระดับ ดี
- 3 หมายถึงสามารถปฏิบัติในข้อนั้นในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึงสามารถปฏิบัติในข้อนั้นในระดับ พอใช้
- 1 หมายถึงควรปรับปรุงความสามารถในข้อนั้น

การแปลผลคะแนนระดับทักษะทั้ง 5 ด้าน มีเกณฑ์การคิดคะแนนดังนี้ โดยหาค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของประคอง วรรณสูตร (2542)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง ความสามารถทักษะด้านนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง ความสามารถทักษะด้านนั้นอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง ความสามารถทักษะด้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง ความสามารถทักษะด้านนั้นอยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง ความสามารถทักษะด้านนั้นอยู่ในระดับระดับน้อยที่สุด

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้าน หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประเมินโดยแบบประเมินความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ทางการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ระดับคะแนน

- 5 หมายถึงท่านพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึงท่านพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึงท่านพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึงท่านพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึงท่านพึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอน วิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยหาค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ทักษะ 5 ด้านตามกรอบ

TQF

1.1 เขียนแผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ จำนวน 2 หน่วยกิต ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เนื้อหา และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

สัปดาห์ที่	หัวข้อการสอน	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน	อาจารย์ผู้สอน
1 (14.30-16.30น.)	ชี้แจงประมวลรายวิชาและ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน -ปรัชญาชีวิต	2	- ให้นักสืตหลับตานั่งล้อมเป็นวงกลม สำรวจสติอยู่กับตนเอง 5 นาที มีสติ กับลมหายใจเข้า –ออก ของตนเอง - นำแบบร่างประมวลรายวิชาพูดคุย อธิบายให้นักสืตมีส่วนร่วมในการ	ผศ.ศัทธิยา รัตนวิมล

			<p>ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในประเด็นของ การแบ่งน้ำหนักสัดส่วนคะแนนระหว่างคะแนนชิ้นงาน และคะแนนการสอบกิจกรรมในชั้นเรียน การศึกษาดูงาน การออกค่าย การทำสมุดบันทึกเรื่องราวความรู้ที่ได้รับในรายวิชา</p> <p>แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งแนะนำหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนรายวิชานี้ และแหล่งค้นคว้าต่างๆให้กับนิสิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้ - แจกกระดาษให้นิสิตวาดภาพในประเด็นเกี่ยวกับ “เกิดมาทำไม” และขออาสาสมัครออกมาเล่าเรื่องราว - ให้นิสิตสะท้อนประเด็นที่ได้จากการที่เพื่อนๆออกมาเล่าและจากสิ่งที่ตนเองวาด - ร่วมสรุปประเด็นความรู้ที่ได้ในชั่วโมงนี้ 	
2 (14.30-16.30น.)	- สุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล	2	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นิสิตหลับตานั่งล้อมเป็นวงกลมสำรวจสติอยู่กับตนเอง 5 นาที มีสติกับลมหายใจเข้า-ออก ของตนเอง - check in พุดคุยถามความรู้สึกในขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง - สรุปและทบทวนประเด็นในเรื่องปรัชญาชีวิต โดยให้นิสิตเป็นผู้สรุป - เกริ่นนำเรื่องสุนทรียศาสตร์ตามความเข้าใจของนิสิต - แบ่งกลุ่มนิสิตเป็น 9 กลุ่มๆละ 10 คน - ให้โจทย์ นิสิตไปถ่ายภาพสิ่งที่ทาง 	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล

			<p>กลุ่มคิดว่ามีความงาม ให้อธิบายความงามของสิ่งนั้นๆ และแต่งกลอนในการนำเสนอ</p> <p>- นำเสนอภาพและความหมายให้เวลาแต่ละกลุ่ม 3 นาที</p> <p>- ให้นิสิตได้ใช้เวลาใคร่ครวญความรู้ที่ได้รับ พร้อมอ่านสิ่งที่สรุปให้ฟัง</p> <p>- ให้อ่าน Slide สรุป</p> <p>อาจารย์และนิสิตช่วยกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ</p> <p>- ให้นิสิต post บทกลอนที่บรรยายสุนทรียศาสตร์ของกลุ่มตนเองลง FACEBOOK ของรายวิชา https://www.facebook.com/groups/321685138037255/</p>	
3 (14.30-16.30น.)	- การดูแลมิติทางจิตวิญญาณ	2	<p>- check in / ทำสมาธิ</p> <p>- ให้นิสิตอยู่กับตนเอง พิจารณาในสิ่งที่เกิดขึ้นในร่างกาย</p> <p>- ให้แบ่งกลุ่มวาดภาพที่สะท้อนถึงการดูแลทางจิตวิญญาณ</p> <p>- เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล
4 (14.30-16.30น.)	- คุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์	2	<p>- check in / ทำสมาธิ</p> <p>- ให้แบ่งกลุ่มวาดภาพที่สะท้อนถึงการดูแลทางจิตวิญญาณ</p> <p>- เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>- แบ่งนิสิตเป็น 11 กลุ่ม กลุ่มละ 9-10 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงการนำหลักธรรมพื้นฐานที่กลุ่มตนเองได้รับ ไปใช้ในการพยาบาล</p>	ผศ.ยุพาพัทธ์ รักมณีวงศ์

			<ul style="list-style-type: none"> - ส่งตัวแทนแสดงความคิดเห็น - พูดคุยแลกเปลี่ยนสุนทรียสนทนาในประเด็นคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์และการดูแลมิติทางจิตวิญญาณ - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้ 	
5 (14.30-16.30น.)	แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจิตตปัญญา	2	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นิสิตหลับตา พิจารณาตามลมหายใจตนเอง มีสติอยู่กับตนเอง ใช้เวลาประมาณ 5 นาที - ให้นิสิตพูดคุยแลกเปลี่ยนสุนทรียสนทนา - นิสิตและอาจารย์สรุปประเด็นที่ได้ 	ผศ.ศัตรียา รัตนวิมล อ.มาณิกา เพชรรัตน์
6 (14.30-16.30น.)	- ธรรมชาติและบริบทของมนุษย์	2	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรม Check In โดยการใช้การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะเสียงเพลงที่จะค่อยๆ เร่งและเร็วขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย และทำนองที่สงบ ให้นิสิตอยู่กับตนเอง พิจารณาในสิ่งที่เกิดขึ้นในร่างกาย - ให้ดูคลิปวิดีโอ - เปิดโอกาสให้นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้จากคลิปวิดีโอ 	อ.กุลวรา เพ็ชรจริง
7 (14.30-16.30น.)	- การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และแนวคิดจิตตปัญญา	2	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นิสิตหลับตา พิจารณาตามลมหายใจตนเอง มีสติอยู่กับตนเอง ใช้เวลาประมาณ 5 นาที - เปิดวงสนทนา หัวข้อเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา นำไปสู่การดูแลคนอื่นได้อย่างไร - สัมภาษณ์พูดคุย และเปลี่ยนประสบการณ์กับที่พยาบาลที่มีประสบการณ์ - กิจกรรมกลุ่ม การโอบกอดผู้อื่น 	พ.ญ.พรพิศ ตรีชูพชาติสกุล

			และตนเอง - สะท้อนแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม - ภาวนา และ ปิ๋ววง	
8 (14.30- 16.30น.)	ขดเขยเวลาในการเข้าค่าย เตรียมความพร้อม	2	หยุดขดเขย	
9 (14.30- 16.30น.)	ขดเขยเวลาในการเข้าค่าย เตรียมความพร้อมใน รายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจ ใจความเป็นมนุษย์จากวันที่ 30 มกราคม - 1 ก.พ.2558	2	หยุดขดเขย	
10	สัปดาห์สอบกลางภาค			ผศ.คัทรียา รัตนวิมล
11 (14.30- 16.30น.)	แยกย้ายเข้าพบ อาจารย์ประจำกลุ่ม	2	ชี้แจงรายละเอียดโครงการพัฒนาตนเอง.. และโครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาล ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น.10.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน....และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำ กลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนา ตนเอง..และโครงการจิตอาสาพัฒนาการ พยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รวมถึง พูดคุยเกี่ยวกับการเขียนบันทึก..เข้ากลุ่ม ตามห้องวิจัย	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
12 (14.30- 16.30น.)	แยกย้ายเข้าพบ อาจารย์ประจำกลุ่ม	2		ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม
13 (14.30- 15.30น.)	เข้าพบอาจารย์ ประจำกลุ่มหารือการ ทำโครงการพัฒนา ตนเอง..และโครงการ จิตอาสาพัฒนาการ พยาบาลด้วยหัวใจ	1	ชี้แจงรายละเอียดโครงการพัฒนาตนเอง.. และโครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาล ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น.11.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน....และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำ กลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนา	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำ กลุ่ม

	ใจความเป็นมนุษย์...		ตนเอง..และโครงการจิตอาสาพัฒนาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รวมถึงพูดคุยเกี่ยวกับการเขียนบันทึก..เข้ากลุ่มตามห้องวิจัย	
14 (8.30 - 15.00น.)	ศุกร์ที่ 27 มี.ค. 2558 9.00-12.00 น. ทำกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ณ.สถานสงเคราะห์วังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก	4	- ทำกิจกรรม ณ.สถานสงเคราะห์วังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก - orientation จากหัวหน้าสถานสงเคราะห์วังทอง ประมาณ 30 นาที - กลุ่มที่จะทำกิจกรรมจิตอาสาที่สถานสงเคราะห์ให้นำโครงการไปดำเนินการ - 11.00-12.30 ไปทำกิจกรรม ณ.สถานปฏิบัติธรรมไซเทียกตัง เขาสมอแครง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก (วัดคอยสุเทพ 2) -ให้เขียนสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับ 13.30 น. พร้อมกันที่ห้องทางนกงู 9 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนประเด็นที่ได้เรียนรู้ในโครงการจิตอาสา	คณาจารย์ ที่ร่วมสอนทุกท่าน
15 (14.30- 15.30น.)	ติดตามโครงการพัฒนาตนเอง	1	แบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็น 10.กลุ่ม..กลุ่มละ 10 คน...และให้นิสิตพบอาจารย์ประจำกลุ่มเพื่อหารือการทำโครงการพัฒนาตนเองเข้ากลุ่มตามห้องวิจัย	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำกลุ่ม
16 (14.30- 16.30น.)	นำเสนอโครงการพัฒนาตนเอง สะท้อนประเด็นสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากรายวิชา การประเมินรายวิชา	2	นิสิตนำเสนองานโครงการพัฒนาตนเอง สะท้อนประเด็น สรุปการเรียนรู้ที่ได้จากรายวิชา การประเมินรายวิชา ประเมินแนวทางการจัดการเรียนการสอน	ผศ.คัทรียา รัตนวิมล และคณาจารย์ประจำกลุ่ม
17	สัปดาห์สอบปลายภาค			

2. สร้างแบบประเมินทักษะ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
3. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนศึกษาเอกสารตำราต่างๆ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยถือเกณฑ์การยอมรับ 2 ใน 3 ของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามตามที่คุณวุฒิชี้แนะ

2. การหาค่าความเที่ยง

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเที่ยงในแบบประเมินแต่ละชุดดังนี้

ค่าความเที่ยงของแบบประเมินในการทดลองใช้ และค่าความเที่ยงของประชากรที่ศึกษา

	ค่าความเที่ยง (ทดลองใช้)	ค่าความเที่ยง (ใช้จริง)
1.แบบประเมินทักษะ 5 ด้าน โดยรวม	.84	.85
2.แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	.79	.87

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แผนการทดลองแบบ One group pre-test post-test design ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาล ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยการจัดเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว และแผนรายหน่วย
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) จำนวน 2 หน่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คน
3. ทำการประเมินทักษะทั้ง 5 ด้าน (Pre-test)
4. ดำเนินการตามแบบแผนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
5. เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนผู้วิจัยใช้แบบประเมินทักษะทั้ง 5 ด้าน รวมถึงแบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ (Post-test)
6. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อนำไปอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนต่อไปนี้ คะแนนทักษะทั้ง 5 ด้าน ก่อนและหลังการทดลอง
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนทักษะทั้ง 5 ด้านโดยรวม ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t - test (Dependent)
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยเทียบกับเกณฑ์ 3.5 คะแนน โดยใช้สถิติทดสอบ t - test (One-sample test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF ดังมีรายละเอียดในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรูปแบบตารางประกอบความเรียงโดยเรียงตามลำดับการนำเสนอต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนต่อไปนี้

1.1 คะแนนทักษะทั้ง 5 ด้านก่อนและหลังการทดลอง

1.2 คะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

2. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนต่อไปนี้

2.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนทักษะทั้ง 5 ด้านก่อนและหลังการทดลอง

2.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาโดยเทียบกับเกณฑ์ 3.5 คะแนน โดยใช้สถิติทดสอบ t -test (One-sample t -test)

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม

รายการ	$\bar{x}$	SD
1. ท่านเคารพคนทุกคนเท่าเทียมกัน	4.08	.64
2. ท่านส่งงานตรงเวลา	3.73	.53
3. ท่านทำงานตามที่ได้ตกลงกันไว้อย่างตั้งใจ	3.78	.73
4. ท่านเข้าห้องเรียนตรงเวลา	3.73	.60
5. ท่านมักคิดว่าความผิดพลาดเกิดจากตัวท่าน	3.50	.69
6. ท่านมักคิดว่าความผิดพลาดเกิดจากผู้อื่น	3.59	.68
7. ท่านกล่าวคำขอโทษเมื่อเกิดข้อผิดพลาด	3.38	.88
8. ท่านเห็นแก่ประโยชน์โดยรวมมากกว่าประโยชน์ตนเอง	3.57	.68
9. ท่านไม่ทำให้ใครเดือดร้อนทั้งต่อหน้าและลับหลัง	3.40	.54
10. ระดับคุณธรรมตนเองโดยรวม	3.87	.63

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมเคารพคนทุกคนเท่าเทียมกันการมากที่สุดคือ ได้ (4.08) และคะแนนด้านคุณธรรม จริยธรรมที่น้อยที่สุดคือ กล่าวคำขอโทษเมื่อเกิดข้อผิดพลาด (3.38)

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนทักษะด้านความรู้

รายการ	$\bar{x}$	SD
1. ท่านเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต	4.33	.55
2. ท่านเข้าใจเลือกใช้เครื่องมือตามแนวทางจิตตปัญญา	4.23	.59
3. ท่านเข้าใจถึงสุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล	4.42	.62
4. ท่านอธิบายได้ถึงประโยชน์ของสุนทรียศาสตร์ที่มีต่อตนเองและวิชาชีพ	4.23	.56
5. ท่านเข้าใจและอธิบายได้ถึงคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์	4.18	.52
6. ท่านเข้าใจและอธิบายได้ถึงการดูแลทางจิตวิญญาณ	4.29	.68
7. ท่านเข้าใจและอธิบายได้ถึงธรรมชาติและบริบทมนุษย์	4.40	.57
8. โดยรวมท่านได้รับความรู้ในระดับใด	4.25	.67

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะด้านความรู้ที่มากที่สุดคือ เข้าใจถึงสุนทรียศาสตร์ในการพยาบาล (4.45) และคะแนนทักษะด้านความรู้ที่น้อยที่สุดคือเข้าใจและอธิบายได้ถึงคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ (4.18)

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนทักษะทางปัญญาก่อนเรียน

รายการ	$\bar{x}$	SD
1. ท่านเป็นคนตัดสินใจได้รวดเร็วโดยใช้ข้อมูลเล็กน้อย	3.67	.60
2. ท่านวิเคราะห์ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้	4.09	.63
3. ท่านสามารถจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆได้ เช่น ตอบได้ว่าเหตุใดจึงเลือกบุคคลต้นแบบคนนั้น	3.66	.58
4. ท่านวางแผนในการทำโครงการ วางลำดับงานก่อน หลัง	3.52	.84
5. ท่านเขียนความเป็นมาและความสำคัญในการทำโครงการได้	3.59	.68
6. ท่านแสวงหาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถทำตามแผนได้	4.38	.61
7. ท่านใช้การคิดวิเคราะห์ในการช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง	3.73	.69
8. ท่านมีความสามารถในการตีความ	3.59	.89
9. ท่านมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล	3.84	.85
10. ท่านพัฒนาทัศนคติ และความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในสังคมได้	4.05	.60
11. ท่านเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และจากความสำเร็จที่ผ่านมา	4.36	.59

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะทางปัญญาในประเด็นแสวงหาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถทำตามแผนได้ทางปัญญามากที่สุดคือ (4.38) และคะแนนคะแนนทักษะทางปัญญาในประเด็นทักษะวางแผนในการทำโครงการ วางลำดับงานก่อน หลัง (3.52)

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

รายการ	$\bar{x}$	SD
1. ท่านเปิดใจกว้างรับฟังสิ่งต่างๆได้ดี / มีอารมณ์มั่นคง ไม่แปรปรวน	4.28	.63
2. ท่านมีความมั่นใจ	4.60	.54
3. ท่านสนใจตั้งใจฟังสิ่งที่คนอื่นพูด	4.35	.61
4. ท่านมีความกระตือรือร้น	4.10	.51
5. ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสเมื่อพูดคุยกับผู้อื่น	4.78	.61
6. ท่านมีเจตนาดีกับคนรอบข้าง	4.09	.41
7. เมื่อรับปากใครแล้วท่านจะทำอย่างสุดความสามารถ	4.47	.55
8. โดยรวมของระดับความสัมพันธ์ของท่านกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.25	.64

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่มากที่สุดคือ ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสเมื่อพูดคุยกับผู้อื่น(4.78) และคะแนนเจตนาดีกับคนรอบข้าง (4.09)

ตารางที่ 5 แสดงคะแนนทักษะด้านการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

รายการ	$\bar{x}$	SD
1. ท่านใช้รูปแบบของการนำเสนองานเหมาะสมกับผู้ฟัง	4.18	.56
2. ท่านสามารถแปลความหมายของข้อมูลจากสถิติโดยใช้หลักตรรกะ	4.23	.64
3. ท่านสามารถพูดอธิบายหรือนำเสนองานได้น่าสนใจ	3.28	.65
4. ท่านใช้สื่อในการนำเสนองานได้ดึงดูดความสนใจ	3.42	.62
5. การใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนองานได้	3.85	.59

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะคะแนนทักษะด้านการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เกี่ยวกับ ความสามารถแปลความหมายของข้อมูลจากสถิติโดยใช้หลักตรรกะ (4.23) และคะแนนทักษะที่เกี่ยวกับความสามารถพูดอธิบายหรือนำเสนองานได้น่าสนใจความร่วมมือในการเรียนรู้ที่น้อยที่สุดคือ เวลาพูดคุยท่านสามารถพูดเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย (3.28)

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านคุณธรรม จริยธรรม
ก่อนเรียน และหลังเรียน

คะแนนด้านคุณธรรม จริยธรรม	x	SD	t
ก่อนการทดลอง (N= 80)	36.63	5.35	8.61**
หลังการทดลอง (N= 80)	43.23	4.14	

** p < .01

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมหลังการทดลอง (43.23) สูงกว่าก่อนการทดลอง (36.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะด้านความรู้ ก่อนเรียน และหลังเรียน

ทักษะด้านความรู้	x	SD	t
ก่อนการทดลอง (N= 80)	34.33	6.33	9.39 **
หลังการทดลอง (N= 80)	37.00	4.92	

** p < .01

จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะด้านความรู้ หลังการเรียน (37.00) สูงกว่าก่อนการเรียน (34.33) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทักษะทางปัญญาก่อนเรียน และหลังเรียน

ทักษะทักษะทางปัญญา	$\bar{x}$	SD	t
ก่อนการทดลอง (N= 80)	42.48	6.82	10.40**
หลังการทดลอง (N= 80)	50.74	6.73	

** $p < .01$

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะทักษะทางปัญญา(50.74) สูงกว่าก่อนการทดลอง (63.12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ	$\bar{x}$	SD	t
ก่อนการทดลอง (N= 80)	34.92	6.82	9.40**
หลังการทดลอง (N= 80)	38.11	6.73	

** $p < .01$

จากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่าคะแนนทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ (38.11) สูงกว่าก่อนการทดลอง (34.92) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	$\bar{x}$	SD	t
ก่อนการทดลอง (N= 80)	18.96	6.82	8.40**
หลังการทดลอง (N= 80)	19.92	6.73	

** $p < .01$

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่าคะแนนทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (19.92) สูงกว่า (18.96) หลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการสอน ในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF หลังการเรียน

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
Space			
1.การพูดคุยกับเพื่อนได้โดยไม่ต้องระมัดระวัง	4.28	.56	มาก
2.การพูดคุยกับครูได้โดยไม่ต้องระมัดระวัง	4.42	.60	มาก
3. การเขียนบันทึกได้โดยไม่ต้องระมัดระวัง	4.23	.66	มาก
4. การผ่อนคลายเมื่อเรียนวิชานี้	4.33	.63	มาก
5. ลักษณะชั้นเรียนที่ให้นั่งที่พื้นได้	4.26	.58	มาก
6.ความปลอดภัยเมื่ออยู่ในห้องเรียน	4.35	.58	มาก

Self reflection

7. การได้รู้จักตัวเอง	4.50	.53	มากที่สุด
8. การระบุนิสัยหรืออารมณ์ได้ชัดเจน	4.36	.72	มาก
9. การเขียนบันทึกทำให้ท่านได้ใคร่ครวญเหตุการณ์	4.22	.56	มาก
10. การเข้ากลุ่มทำให้ท่านได้สะท้อนมุมมองต่างๆ	4.30	.57	มาก
11. การเข้ากลุ่มการฟังผู้อื่นพูดสะท้อนทำให้ท่านเข้าใจเขามากขึ้น	4.15	.71	มาก

Meditation

12. การรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรเสมอ	4.43	.64	มาก
13. การได้นั่งกำหนดจิตดูมหายใจตนเอง	4.49	.58	มาก
14. การจดจ่อกับสิ่งตรงหน้า	4.36	.65	มาก
15. กิจกรรมกำหนดรู้ตนเอง เช่น การให้หลับตาและขยับตัวตามจังหวะเสียงเพลง	4.35	.61	มาก
16. การให้นิสิตหลับตาสรางจิตภาพตามที่ครูบอก	4.45	.52	มาก

Integral Life Practice

17. นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	4.40	.57	มาก
18. เมื่อเกิดอารมณ์ขุ่นมัวนำความรู้ที่ได้รับไปใช้สงบอารมณ์ได้	4.50	.53	มากที่สุด
19. การทำโครงการพัฒนาตนเองสามารถแก้ปัญหาตนเองได้	4.46	.60	มาก
20. โครงการ The Idol การได้รู้จักวิถีชีวิตคนต้นแบบนำมาใช้กับตนเองได้	4.05	.65	มาก

Listen Actively

21. การตั้งใจฟังคนอื่นพูดได้นานขึ้น	4.35	.53	มาก
22. การไม่ด่วนตัดสินใจเรื่องของคนอื่นเล่า	4.46	.60	มาก
23. การดูท่าทางประกอบของคนที่กำลังพูดละเอียดขึ้น	4.36	.65	มาก
24. การจับประเด็นเรื่องของคนอื่นพูด	4.35	.61	มาก
25. การใคร่ครวญเรื่องที่ได้รับฟัง	4.50	.53	มากที่สุด

E valuation

26. การทบทวนสิ่งที่ตนเองทำในแต่ละวัน	4.36	.72	มาก
27.การทบทวนสิ่งที่ผู้อื่นทำในแต่ละวัน	4.22	.56	มาก
28.การได้คะแนนประเมินจากเพื่อนๆในกลุ่ม	4.30	.57	มาก
29.การสะท้อนพฤติกรรมจากอาจารย์	4.12	.56	มาก
30.ความพึงพอใจรายวิชานี้ในภาพรวม	4.30	.57	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.34	0.59	มาก

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่า คะแนนความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF หลังการเรียนที่มีค่าคะแนนสูงสุดได้แก่ การได้รู้จักตัวเอง เมื่อเกิดอารมณ์ขุนมนำความรู้ที่ได้รับไปใช้สงบอารมณ์ได้ และการใคร่ครวญเรื่องที่ได้รับฟังได้ระดับคะแนนสูงสุด (4.50) และคะแนนความพึงพอใจในประเด็นการสะท้อนพฤติกรรมจากอาจารย์มีคะแนนน้อยที่สุด (4.12)

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

รายการ	$\bar{x}$	SD	t
หลังการทดลอง (N= 80)	4.34	0.59	10.20**

** $p < .01$

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่า คะแนนความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF คิดเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และเมื่อประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 3.5 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ One group pre-test post-test design เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF มหาวิทยาลัยนครสวรรค์อ้อมมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF

กลุ่มตัวอย่างเป็น นิสิตชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 501173 การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized Nursing Care) จำนวน 2 หน่วย ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คนและยินดีร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สังเคราะห์จากแนวคิดจิตตปัญญาโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีขั้นตอนดังนี้

1) การสร้างหรือการเปิดพื้นที่และความรู้สึกที่ไว้วางใจให้กับนิสิตเพื่อให้ นิสิตมีความกล้าที่จะได้พูดคุยแบ่งปันความรู้สึก ไว้วางใจและความรู้สึกที่ปลอดภัย(Space)

2) กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของตนเอง (Self reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณญาณ ทำให้เกิดการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3) ใช้กิจกรรมที่ทำให้เกิดการทำจิตให้สงบ มีสติและสมาธิ (Meditation) การมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งตรงหน้า

4) นำไปใช้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวมในชีวิตจริงเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชีวิต (Integral Life Practice)

5) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listen Actively) เป็นการฝึกการฟังอย่างใคร่ครวญไม่ตัดสินให้พิจารณาข้อมูล

6) การประเมินผล (Evaluation)

2. แบบประเมินทักษะ 5 ด้านตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

2.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมประเมินโดยแบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ประเมินโดยแบบประเมินด้านความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ประเมินโดยแบบประเมินทักษะทางปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal skills and responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินโดยแบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical analysis skills, communication and information technology skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์ ประเมินโดยแบบประเมินทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้าน หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประเมินโดยแบบประเมินความ พึงพอใจการจัดการเรียนรู้ทางการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับระดับคะแนน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยทักษะในทุกๆด้านที่ประกอบไปด้วย 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้าน ความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้าน การวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หลังการทดลอง มีคะแนนสูงกว่าก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อธิบายได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านตามกรอบ TQF สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบสรรค์ สร้างความรู้ (Constructivist) ที่ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นในวงสนทนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยิ่งทำให้ได้พบสิ่งใหม่ จากผู้ที่ถือว่ามีประสบการณ์ตรงที่มีความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นไปตามปรัชญาคอน สตรัคติวิสต์(Constructivist) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการเกิดขึ้นภายในบุคคล บุคคลเป็นผู้ สร้าง (Constructivist) ความรู้จากการสัมพันธ์สิ่งทีพบเห็นกับความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเกิดเป็นโครง สร้างทางปัญญา (Cognitive structure) (ทิสนา แคมมณี และคณะ. 2544 : 77) เพราะในขั้นตอนการเข้า กลุ่มเพื่อการนั้น นิสิตจะทำการกำหนดประเด็นในการสำรวจตนเองเพื่อให้เข้าใจตนเอง มีความต้องการ เรียนรู้ด้วยตนเอง มีการเขียนแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือแผนงาน โครงการในการเรียนรู้ ทั้งยังต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ได้ และแนวคิดหลักที่นำมาใช้จัดหรือเป็นรูปแบบหลักได้แก่แนวคิดจิตตปัญญาอันถือเป็นการศึกษาที่ทำให้ เข้าใจด้านในของตนเองและเกิดปัญญาเข้าถึงความจริงสูงสุด ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ เกิดความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติทั้งหมด อันเป็นไปเพื่อชีวิตและ การอยู่ร่วมกันที่ดี โดยการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เกิดการพัฒนาเรียนรู้ที่แท้จริง และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้ เรียนอยู่ทุกขณะ วิจักขณ์ พานิช (2550, อ้างใน สลักจิต ตรีธณโสภาส, 2553, หน้า 34-35) และแนวคิด ในการจัดรูปแบบนำมาจากแนวคิดของ Jack Mezirow (1978) อ้างในสมสิทธิ์ อัสตรนีย์และกาญจนา

ภูครองนาค (2555) ตัวกิจกรรม หรือ รูปแบบที่นำมาเป็นการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (Frame of reference) เดิมที่เคยเป็นปัญหา ได้แก่ ชุดความเชื่อ สมมติฐาน และความคาดหวังที่ตายตัว (Habit of mind, Meaning perspective, Mindset) ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ใหญ่ขึ้น ครอบรวม เห็นแยกแยะความแตกต่างได้ เปิดรับ สะท้อนและนำเสนอภาพความรู้ที่นึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการรอบนี้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น กรอบการอ้างอิงอย่างใหม่นี้จะดีขึ้นกว่าเดิมเพราะมันมีแนวโน้มที่จะทำให้เราเกิดความเชื่อและความคิดเห็นที่เมื่อนำลงไปสู่การกระทำแล้วจะดูจริงแท้และถูกต้องมากขึ้น (Mezirow, 2003:58) ดังโครงการที่นิสิตมีการสำรวจตนเองและพัฒนาตนเอง ขั้นตอนการประเมินก็มีมิติที่หลากหลาย ประเมินจากตนเอง และเพื่อนๆ หรืออาจารย์ จึงนับเป็นการเติบโตเรียนรู้จากกรอบอ้างอิงเดิมๆ ไปสู่กรอบอ้างอิงใหม่ๆ หรือจากแนวคิดของ Palmer, 2004:66 อ้างในสมสิทธิ์ อัสตรเสรี และกาญจนา ภูครองนาค, 2555) ซึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ซึ่งตั้งต้นจากการฝึกปฏิบัติด้านในแล้วเชื่อมโยงไปสู่การมีชุมชนที่เกื้อหนุนด้านนอกเพื่อเปิดพื้นที่ให้แก่ครูภายในตนเองได้เปล่งเสียงที่แท้จริงออกมา การตั้งวงสนทนากับนิสิตในแต่ละครั้งก็จะเกิดชุมชนที่เกื้อหนุนกันขึ้นเป็นไปในทางดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนิษฐา เจริญพันธ์, 2546) ที่ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ ตามทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 และ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 500 คน วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพด้านบุคลิก ด้านการให้บริการพยาบาล และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้มากขึ้น ส่วนด้านการวิจัย และด้านการเป็นผู้นำ ควรสนับสนุนในการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อผลิตนักศึกษาพยาบาล และงานของ (นฤมล อเนกวิทย์, 2552) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาและผลของการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญา ศึกษาสำหรับนิสิตพยาบาล ในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 16 คน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีการตระหนักรู้ความมีคุณค่าความเป็นมนุษย์หลังเรียนในหลักสูตรแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และงานของอรอนงค์ แจ่มผล (2552) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ผลของกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตนเองของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู พบเกิดผลการวิจัยดังนี้ 1. นักศึกษาสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ภายนอกผ่านกิจกรรมและกระบวนการ 2. เกิดการย้อนกลับมองดูตนเอง 3. เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลสู่การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติและปัญญา และ 4. มีความรัก ความเมตตาต่อตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสรรพสิ่งรอบตัว

2. คะแนนความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้าน หลังการเรียนที่มีค่าคะแนนสูงสุดได้แก่ การได้รู้จักตัวเอง เมื่อเกิดอารมณ์ขุ่นมัวนำความรู้ที่ได้รับไปใช้สงบอารมณ์ได้ และการใคร่ครวญเรื่องที่ได้รับฟังได้ระดับคะแนนสูงสุด (4.50) และคะแนนความพึงพอใจในประเด็นการสะท้อนพฤติกรรมจากอาจารย์มีคะแนนน้อยที่สุด (4.12)

อธิบายได้ว่าการที่ประเด็น การได้รู้จักตัวเอง เมื่อเกิดอารมณ์ขุ่นมัวและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้สงบอารมณ์ได้ ได้ค่าคะแนนสูงสุดนั้น มาจาก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existential) เป็นแนวคิดที่พิจารณาว่าปัจเจก ตัวตน ประสบการณ์ของปัจเจก แต่ละคน และความพิเศษอันเป็นหนึ่งเดียว และเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกับธรรมชาติของการมีอยู่ของมนุษย์ ปรัชญาแนวนี้โดยทั่วไปจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในอิสรภาพ และยอมรับในผลสืบเนื่องจากการกระทำของปัจเจก และยิ่งเชื่อว่าปัจเจกจะต้องรับผิดชอบกับทางเลือกที่ได้เลือกไว้ด้วยประกอบกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นมนุษย์ของตนเองอย่างเต็มที่ ให้รู้จักใช้เสรีภาพในการเลือก และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง การศึกษาจะต้องช่วยให้มนุษย์เข้าใจตัวเอง เข้าใจโลกและความสำคัญของการมีอยู่ การศึกษาจะต้องช่วยให้มนุษย์สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชาญฉลาด และรูปแบบมีแก่นมาจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งประเวศ วะสี (2550, หน้า 13-14) ได้ให้แนวคิดว่า จิตตปัญญา เป็นการศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตนเองและเกิดปัญญาเข้าถึงความจริงสูงสุด ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ เกิดความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติทั้งหมด ทั้งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุลอันเป็นไปเพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี โดยการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย เพราะในตัวรูปแบบมีการให้นิสิตทำกิจกรรมหลากหลาย เช่นการ มีจิตกำหนดอยู่กับสิ่งที่กระทำตรงหน้า (การภาวนา) การวาดภาพด้วยความเงียบ หรือ การสะท้อนความรู้สึกออกมาเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง ด้วยหลักสุนทรียสนทนา กิจกรรมต่างๆในรูปแบบที่กำหนดไว้เน้นย้ำก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เกิดการตระหนักรู้ในตนเองว่าเมื่อใดตนเองมีความขุ่นมัว รวมถึงการมีกิจกรรมที่เน้นเรื่องการฝึกการฟังให้มีประสิทธิภาพ ฟังเพื่อนพูด ฟังคนอื่นพูดด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตาจ้องจดที่ผู้พูด อย่านำตัวตัดสินใจในสิ่งที่ได้ยิน ฟังและสังเกตท่าทางภาษากายของผู้พูด นับเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งตรงกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต น้อมเข้ามาสู่ใจ นำมาคิดอย่างใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง สงบเยือกเย็น จึงส่งผลให้นิสิตมีคะแนนในประเด็นนี้สูงสุด และอธิบายได้จากแนวคิดของ Jack Mezirow (1978) ว่าเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญมี 2 อย่างคือ 1) การใคร่ครวญในตนเอง (Critical self-reflection) เป็นการกลับมาใคร่ครวญและสะท้อนบอกสภาวะด้านในของตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใคร่ครวญในเรื่องเกี่ยวกับชุดความเชื่อ

สมมติฐาน และการตระหนักรู้ในบริบทใคร่ครวญนี้ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผนเชิงความหมายเหล่านั้น ตลอดจนญาณทัศนะ การใคร่ครวญนี้จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิงที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัว นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและขยับขยายมุมมองของการให้ความหมายของเราได้ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็นภายในตัวของผู้เรียนเอง เป็นปัจจัยตั้ง และไม่สามารทำให้เกิดขึ้นได้จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว Mezirow มักย้ำให้เห็นความสำคัญของการใคร่ครวญในตนเอง ว่าเป็นคือ “การประเมินการกระทำของตนเองอย่างตั้งอกตั้งใจ” เป็นการประเมินทั้งลักษณะ ผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนที่มาที่ไปของการกระทำเหล่านั้น อีกนัยหนึ่ง การใคร่ครวญในตนเองอาจกระทำได้ใน 3 รูปแบบ คือ การใคร่ครวญเนื้อหา (เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป) การใคร่ครวญกระบวนการ (เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ของการกระทำ) และการใคร่ครวญสมมติฐาน (เกี่ยวกับชุดความเชื่อ ระบบการให้คุณค่าที่ครอบงำการกระทำอยู่) ซึ่งด้วยการใคร่ครวญสมมติฐานนี้เองที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิงหรือมุมมองของการให้ความหมายได้ อันนำมาอธิบายค่าคะแนนในประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ละมัด เลิศล้ำ, 2556) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative education) เพื่อพัฒนาการให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสวรรค์ พบว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ในการให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ดังนี้ 1) รู้สึกผ่อนคลาย สงบ 2) เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจ ยอมรับใจทั้งความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกัน 3) เกิดความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น เห็นอกเห็นใจซึ่งและกัน 4) เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เกิดปัญญา เกิดความรักความเมตตา 5) เกิดการถ่ายทอดพลังแห่งความดีงาม และความปรารถนาดีให้แก่กัน 6) รู้จักปล่อยวาง เรียนรู้ที่จะอยู่กับตนเองเพื่อให้เกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหา 7) เกิดความยินดี ความปลื้มปิติ ความอิมเอิบใจเมื่อได้ดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจ 8) รู้จักรักเห็นคุณค่าในวิชาชีพพยาบาล 9) เกิดแนวคิดในการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต สรุปการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ผ่านกิจกรรมมิตรภาพบำบัด การดูแลเอื้ออาทรแบบประคับประคองในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีประโยชน์ และช่วยให้นักศึกษาพยาบาลพัฒนาการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ด้วยลักษณะข้อค้นพบที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในประเด็นดังกล่าวมากเพราะนำมาใช้ในชีวิตจริงได้ทุกวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษาพยาบาล

1.1 ต่อผู้สอน การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบนับเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่มีผู้จัดการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ได้ในสภาพการณ์ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ตลอดโดยไม่จำกัดวันเวลาสถานที่ และสามารถนำไปประยุกต์สอนในรายวิชาอื่นได้

1.2 ต่อผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบเป็นวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆให้กับนิสิตเพื่อพัฒนานิสิตให้สามารถคิดค้นเรียนรู้ได้ตามความสนใจ อันจะส่งผลให้เกิดความสุข ความพึงพอใจในการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อไป

2. ด้านการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้รูปแบบตามแนวคิดในรายวิชาอื่นบ้างเพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ หรือนำมาทดลองใช้ซ้ำในรายวิชาเดิมเพื่อทำการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่องและต่อยอด

2.2 ควรมีการทำวิจัยในเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วยกับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเป็นการสะท้อนมุมมองที่มีความลุ่มลึกและความหลากหลายอันจะนำมาใช้ในการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและต่อยอดทั้งยังให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในการนำเอาไปใช้งานได้จริง

3. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล จากตัวรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในบางประเด็นในเชิงวิชาชีพการพยาบาลก็สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้จริง อาทิ การทำกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฟังอย่างตั้งใจ การจัดสิ่งแวดล้อม การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา เจริญพันธ์. (2546). การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ ตามทัศนะของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์. (กศ.ม.), สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จารุพรรณกุลดิลก. (2553). แผนงานพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551). จิตตปัญญาศึกษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้น. นนทบุรี: โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษาโดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐพรส วัจวิญญู. (2550). คู่มือกระบวนการศาสตร์และศิลป์แห่งการหันหน้าเข้าหากัน. กรุงเทพฯ: วังน้ำชา.
- ทัศนมา บุญทอง. (2535). ทฤษฎีบทบาทแนวคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล. วิทยานิพนธ์ (พย.ม.), สาขาอนามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนีย์ ทองประทีปและคณะ. (2545). พุทธธรรมเพื่อการพยาบาล. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไทย จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 13.). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล เอนกวิทย์. (2552). การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประคอง วรรณสุต (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2550). การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : กรีน-ปัญญาญาณ.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน ปันรสมลากุล ณ อยุธยาและอดิศจรัสวัง. (2553). การวิเคราะห์บริบท : ความท้าทายของการบริหารการศึกษาในอนาคต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี จำเริญ. (2553). คุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ประจำปีการศึกษา 2552 : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ตามการรับของนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา. ราชบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. (รายงานการวิจัย).

- วันเพ็ญ ยอดคง. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดเฉพาะวิชาชีพพยาบาล เชาว์อารมณ์
ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จริยธรรมในวิชาชีพพยาบาล กับความสามารถในการแก้ปัญหา
ทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล*. ปรินญาณิพนธ์, (กศ.ม.) สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมสิทธิ์ อัสตรนิตีและกาญจนา ภูครองนาค (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การ
เปลี่ยนแปลงตามแนวคิดตปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง*. คณะกรรมการการศาสนา
คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา และศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
Retrieved วันที่ 21 ตุลาคม 2557 จาก [http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/
comm/58/file_1377242320.pdf](http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/
comm/58/file_1377242320.pdf).
- สลักจิต ตรีธรมโสภาส. (2553). *การศึกษาผลการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้
แนวคิดตปัญญาศึกษารายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู นักศึกษา โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป.
พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*.
- แสงดาว จันทรดา, วิไลวรรณ วัฒนานนท์, รัตน์ดาวรรณ คลังกลาง, วุฑูรี อมรโรจน์วรวุฒิ, จุรี แสนสุข
และมนตรี มะลิตัน, (2555). ผลของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสู่การให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ กรณีศึกษา เขตพื้นที่
กิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์, ฉบับพิเศษ*
(เดือนพฤศจิกายน 2555), หน้า 75-82.
- อรอนงค์ แจ่มผล. (2552). *ผลของกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตนของนักศึกษาที่
เรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู*. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อังคณา วังทองและคณะ. (2556). มุมมองผู้รับบริการต่อการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในพื้นที่
ต่างวัฒนธรรม บริบทอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 23(3)*,
หน้า 35-44.
- อัจฉรา อ่วมเครือ และปาริฉัตร อารยะจารุ. (2556). *ธรรมะปฏิบัติในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรม
การให้บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์*. ราชบุรี: วิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. (รายงานการวิจัย)

Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative
education, 1 (1)*, 58 – 63.

Oliveira & Souza, N.E. & Cavalcante & Roselma & Cristina,G. (2013). Humanization in theory
and in practice: the construction of a nursing team's work [Portuguese]. *Revista
Eletronica de Enfermagem, 15 (2)*: 334-43.

- Palmer, P. (2007). *The courage to teach : Exploring the inner landscape of a teacher's life*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Palmer, P. (2004). *A hidden wholeness : The journey toward an undivided life*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Palmer, P. (1998). *The courage to teach: exploring the inner landscape of a teacher's life*. United State of America: Jossey-Bass.
- Joyce, B. and Weil, M. (1996). *Model of teaching*. (5th ed.). Boston : Allyn and Bacon.
- Keeves, J.P. (1997). Models and model building. In Keeves, J.P. (ed.). *Educational research, methodology and measurement : An International Handbook*. 2nd ed., Oxford : Peraman Press.
- Sayler, J. G., and Others, (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning* (4th ed.). Japan: Holt/Saunderss International Edition.

